

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მონიკა გაბელაია

დემოგრაფიული პოლიტიკა ევროპის ქვეყნებსა და
საქართველოში: შედარებითი ანალიზი

დემოგრაფია და მოსახლეობის გეოგრაფია

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია დემოგრაფიისა და
მოსახლეობის გეოგრაფიის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

ვაჟა ლორთქიფანიძე, პროფესორი, სამაგისტრო პროგრამის
დემოგრაფია და მოსახლეობის გეოგრაფიის ხელმძღვანელი

თბილისი 2018

ანოტაცია

წარმოდგენილ ნაშრომში განხილული იქნება დემოგრაფიული პოლიტიკის გამოცდილება ევროკავშირის ქვეყნებსა და საქართველოში. თემა არჩეულია საკითხის აქტუალობიდან გამომდინარე. საქართველოს მოსახლეობის დემოგრაფიული მაჩვენებლები მეტყველებენ დემოგრაფიულ კრიზისზე, რაც გამოიხატება შობადობის შემცირებით, მოკვავობის გაზრდით, მიგრაციის სალდოს უარყოფითი მაჩვენებლით. აღნიშნული პრობლემის გადაჭრის გზას წარმოადგენს გააზრებული და თანმიმდევრული დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება. ფრაგმენტული ღონისძიებები, რომლებიც ხორციელდება სახელმწიფოს მხრიდან წლების მანძილზე დემოგრაფიული პროცესების სამართავად, მნიშვნელოვანი ცვლილებების მომტანი არ არის. აღნიშნულზე მეტყველებს არსებული დემოგრაფიული მაჩვენებლები.

საქართველოში არსებული კრიტიკული დემოგრაფიული ვითარება კომპლექსურ ხასიათს ატარებს. ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით ქვეყანა მიეკუთვნება განვითარებად ქვეყანათა რიცხვს, დემოგრაფიული თვალსაზრისით კი - განვითარებულს. უფრო კონკრეტულად, ქართველების დემოგრაფიული ქცევა მსგავსია დასავლეთ ევროპის. გამომდინარე აქიდან, დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებისას აუცილებელია ევროპის ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინება.

ნაშრომის მიზანია დემოგრაფიული პოლიტიკის ევროპის ქვეყნებისა და ქართული გამოცდილების შესწავლა. ევროპული სახელმწიფოები დემოგრაფიული კრიზისი წინაშე უკვე ათობით წელია დგანან. ევროპაში, საფრანგეთი იყო პირველი ქვეყანა, სადაც ყურადღება გაამახვილეს შექმნილ დემოგრაფიულ მდგომარეობაზე და დაიწყეს მსჯელობა მისი მოგვარების გზებზე. საფრანგეთის შემდეგ იგივე დემოგრაფიული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდნენ დასავლეთ ევროპის სხვა სახელმწიფოები. პრობლემაში იგულისხმება შობადობის მკვეთრი შემცირება. დღეს კი, მათ საზრუნავს წარმოადგენს, როგორც ძალიან დაბალი შობადობა, ასევე მოსახლეობის დაბერება და მიგრაციული პროცესები. დასავლეთ

ევროპის ქვეყნების მიმართულებით მაღალია იმიგრაციული ნაკადები დანარჩენი მსოფლიოდა. ქართული რეალობა განსხვავებულია. მე-20 საუკუნის 90-იანი წლებიდან ათობით ათასმა საქართველოს მოქალაქემ დატოვა სამშობლო. აღნიშნულ საკითხში დასავლეთ ევროპული და ქართული გამოცდილება განსხვავდება, თუმცა მსგავსია შობადობის მნიშვნელოვანი შემცირება და მოსახლეობის დაბერება, შესაბამისად მათ მეტი გამოცდილება აქვთ წარმოდგენილ დემოგრაფიულ პრობლემებზე მუშაობის, დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების ოპტიმალური გზების მოძიების. აქიდან გამომდინარე, მათ მიერ განვლილი გზისა და ქართული გამოცდილების ანალიზი დაგვეხმარება ოპტიმალური დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებაში.

ნაშრომში წარმოდგენილი იქნება ასევე თვისებრივი კვლევა „არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“ (2018). გამომდინარე იქიდან, რომ დეკრეტული შვებულების პირობები დემოგრაფიული პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხია, მნიშვნელოვანია არსებული პირობების გავლენის შესწავლაც ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე. აღნიშნული კვლევა სიახლეს წარმოადგენს, რადგან ქართულ რეალობაში არ გვაქვს სამეცნიერო სტატიათა კომპლექსური საკითხზე. ქალების განწყობების შესწავლა მნიშვნელოვანია, რადგან ისინი რეპროდუქციულ ასაკში მყოფ ქალთა მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენენ და რაღა თქმა უნდა თაობათა აღწარმოების მთავარი სუბიექტებს.

საკვანძო სიტყვები: დემოგრაფიული პოლიტიკა, ევროპის ქვეყნები, საქართველოს დემოგრაფიული პოლიტიკა, დეკრეტული შვებულება, რეპროდუქციული განწყობა.

Abstract

Demographic Policy in European Countries and Georgia: Comparative Analysis

The present work will focus on the experience of demographic policy in EU countries and Georgia. The topic is chosen based on the actuality of the issue. The demographic indicators of the population of Georgia indicate the demographic crisis that is expressed by decreasing birth rate, increasing mortality, negative indicator of migration balance. The solution to this problem is to develop and implement a well-defined and consistent demographic policy. Fragmentary measures that are undertaken by the state for decades of demographic processes are not significant changes. Demographic indicators indicate this.

The critical demographic situation in Georgia has a complex character. From the point of view of economic development, the country belongs to the number of developing countries, and demographics - developed. More specifically, demographic behavior of Georgians is similar to Western Europeans. Due to the demographic policy, it is necessary to take into account the experience of the European countries.

The purpose of the work is to study European countries and Georgian experiences of demographic policy. European countries have been demographic crisis for decades now. In Europe, France was the first country to pay attention to the demographic situation created and started to discuss the ways of its solution. After France, the same demographic problem faced other Western European states. The problem is a sharp decrease in birth rate. Today, their concern is a very low birth rate, as well as population aging and migration processes. The western European countries are high in immigration flows from the rest of the world. Georgian reality is different. Since the 90s of the 20th century, tens of thousands of Georgians left homeland. Western European and Georgian experiences will be discussed in this regard, but it is similar to a significant reduction in birth and population aging, and therefore they have more experience in working on demographic problems, demographic policies and finding optimal ways to implement. Based on this, analysis of the road and Georgian experiences will help us to develop optimal demographic policies

The work also includes a qualitative study of "The Effect of Existing Maternity Leave on Women's Reproductive Mood" (2018). Due to the fact that maternity leave is one of the most important issues of demographic policy, it is important to study the influence of existing conditions on women's reproductive mood. This research is a novelty because we do not have a scientific article in the Georgian reality on this issue. Studying women's attitudes is important because they are an important part of women at reproductive age, and of course the main subjects of generating generations.

Keywords: demographic policy, European countries, demographic policy of Georgia, maternity leave, reproductive mood.

Gabelaia M.

სარჩევი

ანოტაცია.....	2
1. შესავალი.....	8
1.1 საკითხის აქტუალობა.....	8
1.2 ნაშრომის მიზანი	9
2. ლიტერატურის მიმოხილვა	9
3. მეთოდოლოგია და კვლევის განხორციელების ეტაპები	11
4. დოკუმენტების ანალიზი.....	12
5. დემოგრაფიული პოლიტიკის განვითარების მოკლე ისტორია, მისი არსი და განხორციელების მეთოდები.....	15
5.1 დემოგრაფიული პოლიტიკის განვითარების მოკლე ისტორია.....	15
5.2 დემოგრაფიული პოლიტიკის არსი და მისი განხორციელების მეთოდები.....	17
6. დემოგრაფიული პოლიტიკა საქართველოში	20
7. „დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“ (2018) - ანალიზი.	33
7.1 დეკრეტული შვებულების პირობები, როგორც შობადობის შემაფერხებელი ფაქტორები	34
7.2 ბავშვების ყოლის სხვა ხელისშემშლელი ფაქტორები.....	38
7.3 სახელმწიფოს როლი არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების შედეგად გამოწვეული ვითარების შექმნაში და მისი ვალდებულებები ვითარების გასაუმჯობესებლად.	39
8. დემოგრაფიული პოლიტიკა ევროპის ქვეყნებში.....	42
8.1 საფრანგეთი	43
8.2 შვედეთი.....	47
8.3 გერმანია	52
8.4 ბელგია.....	55
8.5 პოლონეთი.....	57

დასკვნა.....62

გამოყენებული ლიტერატურა64

დანართი68

1. შესავალი

1.1 საკითხის აქტუალობა

თანამედროვე მდგომარეობით დედამიწის მოსახლეობის რაოდენობა სწრაფი ტემპით იზრდება. იგივე ტენდენცი ფიქსირდება საქართველოს მეზობელ ქვეყნებში, ეს იმ დროს, როდესაც თავად საქართველოს მოსახლეობა იკლებს. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად 2007 წლიდან 2017 წლის ჩათვლით საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა შემცირდა 676 500-ით (www.geostat.ge). გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) დემოგრაფიული განყოფილების პროგნოზით კლების ტენდენცია გაგრძელდება და 2050 წლისათვის ქვეყნის მოსახლეობა შეადგენს 3 292 996, 425 204-ით ნაკლები 2017 წელთან შედარებით (www.esa.un.org).

საქართველოს მოსახლეობის დემოგრაფიული სტატისტიკა ბუნებრივი მატებისა და მექანიკური მოძრაობის შესახებ მოწმობს, რომ მოსახლეობა განიცდის მწვავე დემოგრაფიულ კრიზისს. შექმნილი მდგომარეობა საჭიროებს ეფექტიან და მიზანმიმართულ დემოგრაფიულ პოლიტიკის შემუშავებას, რომელიც შემუშავებული იქნება სამეცნიერო კვლევების საფუძველზე და გაითვალისწინებს ბუნებრივი თუ მექანიკური მოძრაობის შემაფერხებენ თითოეულ მიზეზს. აღნიშნული წარმოუდგენელი იქნება მსგავსი დემოგრაფიული პრობლემის წინაშე მდგარი ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებული გარეშე. ასევე მნიშვნელოვანია არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენის შესწავლა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე, რომლის კაბალური პირობები მძიმე მდგომარეობაში აყენებს დასაქმებულ ქალს.

გააზრებული და შედეგზე ორიენტირებული დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებისათვის მნიშვნელოვანია წარსულში გატარებული ღონისძიებების ანალიზი და სხვა ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინება. შესაბამისად, საჭიროდ ჩავთვალე, რომ ჩამეტარებინა კვლევა დემოგრაფიული პოლიტიკის გამოცდილებაზე საქართველოსა და ევროპის ქვეყნებში. გამომდინარე იქიდან, რომ დეკრეტული შვებულების პირობები

დემოგრაფიული პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ნაწილია და დღეს არსებული პირობები კი კაბალური, ჩავატარე სიღრმისეული კვლევა „არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“.

ჩემი კვლევის ფარგლებში გამოიკითხა 20 ქალი, რომლებსაც ჰყავთ მინიმუმ ერთი შვილი, დღეს სარგებლობენ დეკრეტული შვებულებით და ქალები, რომლებსაც არ უსარგებლიათ. რესპოდენტთაგან 10 არის დასაქმებული ქალი, მეორე 10 უმუშევარი. დასაქმებული 10 ქალიდან 5 დასაქმებულია კერძო სექტორში (არასამთავრობო ორგანიზაცია), 5 საჯაროში (სამინისტრო და სახელმწიფო უნივერსიტეტი). გამოიკითხულ ქალთა ასაკები: 20; 23; 24; 25; 27; 28; 29; 30; 32; 33.

1.2 ნაშრომის მიზანი

ნაშრომი მოიცავს ორ მიზანს. ერთი: ევროპის ქვეყნებსა და საქართველოში დემოგრაფიული პოლიტიკის გამოცდილების შესწავლას და ანალიზი. მეორე: „არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“ (2018) კვლევის საფუძველზე დავადგინოთ არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების შედეგად გამოწვეული მიზეზები, რომლებიც ქალების მხრიდან შვილის გაჩენის შემაფერხებელ ფაქტორებად აღიქმება.

2. ლიტერატურის მიმოხილვა

საქართველოში დემოგრაფიული ვითარების მკვეთრი გაუარესება დაიწყო გასული საუკუნის 90-იანი წლების პირველი ნახევრიდან, რაც შობადობის მაჩვენებელზე აისახა და იგი მნიშვნელოვნად შემცირდა. ქვეყანაში განვითარებული მძიმე პოლიტიკური მოვლენებისა და სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ცვლილებამ დიდი გავლენა მოახდინა ქართული საზოგადოების დემოგრაფიულ ქცევაზე. 90-იანებში ჩამოყალიბებული ტენდენცია, შობადობის დაბალი დონე, დღესაც გრძელდება, თუმცა 21-ე საუკუნეში ქვეყანა განსხვავებული გამოწვევების წინაშე დადგა.

ყველა ქვეყანა და ხალხი თავისი დემოგრაფიული ისტორიის გზაზე ერთი და იგივე ეტაპებს გადის, რომელთაგანაც თითოეულს მოსახლეობის აღწარმოების არკვეული ტიპი შეესაბამება. ეს აზრი განვითარებული არის „დემოგრაფიული გადასვლის“ კონცეფციაში. თეორია ეკუთვნის ფრანგ მეცნიერს ა. ლანდრის, რომელიც შემდგომში ამერიკელმა დემოგრაფმა ფრანკ ნოუტსტაუნმა განავითარა. აღნიშნული თეორიის თანახმად გამოიყოფა 4 ფაზა და თითოეულ მათგანში ყოფნა დამოკიდებულია სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე. საქართველო ისევე, როგორც ბევრი სხვა ევოპული სახელმწიფო, დემოგრაფიული გადასვლის მეოთხე ფაზაში იმყოფება, რომლისთვისაც დამახასიათებელია შობადობისა და მოკვდაობის დაბალი დონე, კოეფიციენტებიც თითქმის თანაბარია (გოგსაძე გ. 2008 გვ:24-26). როგორც ავლნიშნეთ, დასავლეთ ევროპის ქვეყნები სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მიხედვით განვითარებულ ქვეყანათა ჯგუფს მიეკუთვნება, საქართველო კი განვითარებადს, თუმცა დემოგრაფიული მახასიათებლები მსგავსია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველოში კრიზისული დემოგრაფიული მდგომარეობა მხოლოდ მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობით არ არის განპირობებული და მის გამოკვლევას სიღრმისეული კვლევა სჭირდება.

„დემოგრაფიული პოლიტიკა წარმოადგენს ღონისძიებათა კომპლექსს, მიმართულს დემოგრაფიული პროცესების ისეთი რეგულირებისაკენ, რომელიც საზოგადოების მოთხოვნიდან გამომდინარეობს.“ მისი ობიექტია მოსახლეობის გამრავლება და იგი მიმართულია მოსახლეობის გამრავლების სასურველი რეჟიმის მიღწევისაკენ (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 304). რაც შეეხება რეპროდუქციულ განწყობას, იგი წარმოადგენს ადამიანის მზადყოფნას ფსიქოფიზიკური აქტივობისთვის, რომელიც მიმართულია „ბავშვის ყოლის მოთხოვნილების“ დაკმაყოფილებისაკენ (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ:181).

3. მეთოდოლოგია და კვლევის განხორციელების ეტაპები

დემოგრაფიული პოლიტიკის ევროპის ქვეყნებისა და საქართველოს გამოცდილების გამოსაკვლევად პირველ ეტაპზე გამოყენებული იქნა მონაცემთა ანალიზის მეთოდი. წარმოდგენილი საკითხის შესახებ ქართულ და ევროპულ რეალობაში არსებული თეორიული ლიტერატურის მოსამიებლად. შემდეგ ეტაპზე მივმართე მეორად მონაცემთა ანალიზის მეთოდს, რომლის დახმარებითაც გამოვიკვლიე საქართველოში და ევროპის ქვეყნებში დემოგრაფიული ვითარება. საკითხის უფრო სიღრმისეული კვლევისათვის ყურადღება გავამახვილე არსებული დეკრეტული შვებულების პირობებზე და ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე დეკრეტული შვებულების გავლენის გამოსაკვლევად გამოვიყენე თვისებრივი კვლევის მეთოდი, ჩავატარე სიღრმისეული ინტერვიუ. კვლევის ინსტრუმენტს წარმოადგენდა ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუ.

კვლევის ფარგლებში გამოიკითხა 20 ქალი, რომლებსაც ჰყავთ მინიმუმ ერთი შვილი, დღეს სარგებლობენ დეკრეტული შვებულებით და ქალები, რომლებსაც არ უსარგებლიათ. რესპოდენტთაგან 10 არის დასაქმებული ქალი, მეორე 10 უმუშევარი. დასაქმებული 10 ქალიდან 5 დასაქმებულია კერძო სექტორში (არასამთავრობო ორგანიზაცია), 5 საჯაროში (სამინისტრო და სახელმწიფო უნივერსიტეტი). გამოკითხულ ქალთა ასაკები: 20; 23; 24; 25; 27; 28; 29; 30; 32; 33.

გამოკითხვა მიმდინარეობდა ორი კვირის მანძილზე - 2018 წლის 10 იანვრიდან 2018 წლის 24 იანვრის ჩათვლით პერიოდში. მონაცემთა ანალიზი მოხდა თვისებრივი კონტენტ-ანალიზის მეთოდით.

რესპოდენტთა კვლევაში ჩართვა მოხდა ნებაყოფლობით, კითხვარის პრემბულაში მითითებული კვლევის ძირითადი მიზნებისა და ამოცანების გაცნობით. კვლევა სრულად იცავდა რესპოდენტთა ანონიმურობასა და კონფიდენციალობას.

4. დოკუმენტების ანალიზი

საქართველოს კანონმდებლობაში კანონი დეკრეტული შვებულების შესახებ გვხვდება „საქართველოს შრომის კოდექსსა“ (www.matsne.gov.ge) და აგრეთვე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის N231/52006 წლის 25 აგვისტოს ბრძანებაში, რომელიც გამოქვეყნდა „ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის, ასევე ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულების ანაზღაურების წესის“ დამტკიცების თაობაზე (www.ssa.gov.ge).

„საქართველოს შრომის კოდექსში“ დეკრეტული შვებულების შესახებ კანონი გვხვდება კარი II-ში - „ინდივიდუალური შრომითი ურთიერთობა“, თავი VI – „შვებულება ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო, შვებულება ახალშობილის შვილად აყვანის გამო და დამატებითი შვებულება ბავშვის მოვლისგამო“. აღნიშნულ თავში წარმოდგენილია 4 მუხლი, რომლებიც შეეხება შემდეგ საკითხებს: მუხლი 27 - შვებულება ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო; მუხლი 28 - შვებულება ახალშობილის შვილად აყვანის გამო; მუხლი 29 - ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო შვებულებისა და ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულების ანაზღაურება; მუხლი 30 - დამატებითი შვებულება ბავშვის მოვლის გამო. 27, 28 და 29 მუხლებში ბოლო შესწორება მოხდა 2013 წლის 27 სექტემბერს (www.matsne.gov.ge).

27-ე მუხლის თანახმად დასაქმებულს შვებულება ეძლევა 730 კალენდარული დღის ოდენობით, რომელთაგანაც მხოლოდ 183 კალენდარული დღე ანაზღაურდება, მშობიარობის გართულების ან ტყუპების გაჩენის შემთხვევაში კი 200 დღე. მოცემული დროის გადანაწილებაში მშობიარობისა და შემდგომ პერიოდზე, დასაქმებული თავისუფალია და საკუთარი სურვილისამებრ შეუძლია აიღოს შვებულება. რაც შეეხება 28-ე მუხლს, შვილად აყვანის თაობაზე, შვებულება მოიცავს 550 დღეს და მათგან მხოლოდ 90 დღე ანაზღაურდება. მუხლი 29. ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო შვებულებისა და ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულების ანაზღაურება -

„ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო შვებულება და ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულება ანაზღაურდება საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით. ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო ანაზღაურებადი შვებულების, აგრეთვე ახალშობილის შვილად აყვანის გამო ანაზღაურებადი შვებულების პერიოდზე გასაცემი ფულადი დახმარების ოდენობაა არაუმეტეს 1000 ლარისა. დამსაქმებელი და დასაქმებული შეიძლება შეთანხმდნენ დამატებით ანაზღაურებაზე“. და ბოლოს, 30-ე მუხლი განსაზღვრავს დამატებით შვებულებას ბავშვის მოვლის გამო. აღნიშნული ტიპის შვებულებით სარგებლობა შესაძლებელია მანამ, სანამ ბავშვს შეუსრულდება 5 წელი და ხანგრძლივობა შეადგენს 12 კვირას, წელიწადში არანაკლებ 2 კვირისა. კანონში არ არის გამოყოფილი ქალისა და მამაკაცის უფლებები ინდივიდუალურად. კანონი დასაქმებულში მოიაზრებს ორივე სქესს (www.matsne.gov.ge).

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის N231/5 2006 წლის 25 აგვისტოს ბრძანებაში, მუხლ 3-ში განსაზღვრულია „დახმარებისა“ და „კომპენსაციის“ დეფინიცია. მოცემული ბრძანების მიხედვით დახმარება განისაზღვრა, როგორც „საქართველოს შრომის კოდექსი“ საქართველოს ორგანული კანონისა და „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის ან ახალშობილის შვილად აყვანის გამო ანაზღაურებადი შვებულების პერიოდზე გასაცემი ფულადი დახმარება; (27.01.N2011 N 18/5). კომპენსაცია - „საჯარო მოსამსახურისათვის ორსულობისა და მშობიარობის გამო „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 411 მუხლის მე-2 პუნქტით განსაზღვრული ფულადი დახმარება, რომელიც ფინანსდება შესაბამისი დაწესებულებისათვის გამოყოფილი შესაბამისი ბიუჯეტის ასიგნებიდან“. (12.06.2012 N01-33/5) (www.ssa.gov.ge).

მინისტრის ბრძანება ასევე მოიცავს დახმარებისა და კომპენსაციის დაფინანსების წყაროს განსაზღვრას - მუხლი 5 (11.12.2013 N 01-44/5 ამოქმედდეს 2014 წლის 1 იანვრიდან).

„დახმარება გაიცემა სააგენტოს მიერ, მაგრამ არაუმეტეს 1000 ლარისა მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, ხოლო კომპენსაცია – შესაბამისი დაწესებულების მიერ, მისთვის შესაბამისი ბიუჯეტიდან კანონით გამოყოფილი ასიგნებიდან“. მუხლი 7 და 8 მოიცავს დახმარებისა და კომპენსაციის დანიშვნის პირობებისა და ოდენობის გაანგარიშებას, რომელთა თანახმადაც დასაქმებულს დახმარება ენიშნება „ა) ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო; ბ) ახალშობილის შვილად აყვანის გამო. მოსამსახურეს კომპენსაცია ენიშნება ორსულობის და მშობიარობის გამო“. განმეორებითი შვილის გაჩენისას შვილად აყვანის შემთხვევაში დეკრეტული შვებულების პირობები იგივე რჩება, როგორც ხანგრძლივობა, ასევე ანაზრაურების პირობებიც (www.ssa.gov.ge).

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანებაში მუხლი 8 ეთმობა დახმარებისა და კომპენსაციის ოდენობის გაანგარიშებას. წარმოდგენილი ბრძანების თანახმად დეკრეტული შვებულების დროს, დახმარების რაოდენობა განისაზღვრება შრომით ხელშეკრულებაში არსებული შრომის ანაზღაურებით. თუ შრომის ანაზრაურება ხელშეკრულებით არ არის განსაზღვრული, ასეთ შემთხვევაში დეკრეტულ შვებულებაში გასვლამდე ბოლო 3 თვის ანაზრაურების საფუძველზე გამოიანგარიშება საშუალო თვიური ხელფასი და მიღებული რაოდენობით განისაზღვრება დახმარების ოდენობაც. გამომუშავებაზე დამოკიდებული შრომის ანაზღაურების შემთხვევაშიც იგივე პრინციპით ხდება დახმარების განსაზღვრა. დახმარების საერთო თანხა განისაზღვრება საშუალო დღიური ხელფასის დასაქმებულის მიერ აღებული შვებულების ხანგრძლივობაზე გამრავლებით (შვებულების ხანგრძლივობა იანგარიშება კალენდარული დღეებით). „ერთდროულად რამდენიმე დამსაქმებელთან მუშაობის შემთხვევაში კუთვნილი დახმარება სააგენტოს მიერ გაიცემა თითოეული დამსაქმებლის დაფინანსების განაცხადში მითითებული თანხების შეჯამებით, მოქმედი კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ფარგლებში“ (27.96.2007 N191/5). რაც შეეხება კომპენსაციას, ორსულობისა და მშობიარობის გამო შვებულების შემთხვევაში გაიცემა მხოლოდ და იგი

უზრუნველყოფს „ანაზღაურებად შვებულებაში ყოფნის პერიოდში მისაღები შრომითი გასამრჯელოს სრულ ოდენობამდე შესავსებად“ (www.ssa.gov.ge).

5. დემოგრაფიული პოლიტიკის განვითარების მოკლე ისტორია, მისი არსი და განხორციელების მეთოდები

5.1 დემოგრაფიული პოლიტიკის განვითარების მოკლე ისტორია

დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებას და მისი განხორციელების ღონისძიებათა ჩამოყალიბებას ხანგრძლივი ისტორია აქვს. ის აზრი რომ, სახელმწიფო აქტიურად უნდა ჩართულიყო დემოგრაფიული პროცესების მართვაში, ჯერ კიდევ ანტიკური ხანის მოაზროვნეთა ნაშრომებში გვხვდება (სახვაძე ა. 2005. გვ: 15). უფრო კონკრეტულად, ძველ საბერძნეთში პლატონმა და არისტოტელემ განავითარეს იდეები ქალაქ-სახელმწიფოში მოსახლეობის რაოდენობისა და სტრუქტურის კონტროლის შესახებ. პლატონმა (ძვ.წ-ის 428-348 წწ.) თავის „რესპუბლიკაში“ და „კანონებში“ წარმოგვიდგინა იდეალური ქალაქის მოდელი, სადაც სახელმწიფო არეგულირებს არა მარტო ქორწინების ინსტიტუტს, არამედ სქესობრივ ურთიერთობებსაც. აღნიშნულის საფუძველზე ხელისუფალი გააკონტროლებდა მოქალაქეთა რაოდენობას, რომელიც არც დიდი არ უნდა ყოფილიყო და არც პატარა. პლატონის სახელმწიფო ტოტალიტარულია, სადაც მმართველი ელიტა აკონტროლებს ყველა დემოგრაფიულ პროცესს. რაც შეეხება არისტოტელეს (ძვ.წ-ის 384-322 წწ.), ის თავის „პოლიტიკაში“ პლატონის თეორიებს მხარდაჭერას უცხადებს. მისი იდეები დემოგრაფიულ პროცესებზე მოქმედების მექანიზმებთან დაკავშირებით განსხვავდება, თუმცა მთავარი პრინციპი, ხელისუფლების მხრიდან დემოგრაფიული პროცესების ყველა დეტალის კონტროლი, უცვლელი რჩება (ზლოტნიკოვი ა. გ. 2014 გვ: 27;38).

დემოგრაფიული აზროვნებისა და დემოგრაფიული პოლიტიკის განვითარებაში დიდი წვლილი მიუძღვის საფრანგეთის პარლამენტის პრეზიდენტს, განმანათლებელს

შარლ ლუი დე მონტესკიეს (1689-1755). ფრანგი განმანათლებელის სოციოლოგიური შეხედულებები საზოგადოებისა და მისი კანონების შესახებ, მოძღვრება სახელმწიფოსა და სამართალზე, მორალის პრობლემები აღწერა ნაშრომში „კანონთა გონი“. მონტესკიემ საზოგადოებრივი ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს ფაქტორების, ვაჭრობისა და ფულადი მიმოქცევის გვერდით დააყენა დემოგრაფიული პრობლემები და რელიგია. თუმცა, ყველაზე მნიშვნელოვანი მის მოსაზრებებს შორის არის ის, რომ მისი ხედვით, წარმოდგენილი ფაქტორები ურთიერთდაკავშირებულია და მათი განხილვა რომელიმის გამორიცხვით შეუძლებელია. დემოგრაფიული თვალსაზრისით მისთვის მნიშვნელოვანია მოსახლეობის რიცხოვნობის პრობლემა, რომელიც სახელმწიფოს მართვის პოლიტიკურ ფორმას განსაზღვრავს. მონტესკიე საუბრობს რა დემოგრაფიული პრობლემებზე ისტორიული თვალსაზრისით, თვლის, რომ მოსახლეობა განუწყვეტლივ კლებულობს. ამიტომ ის ხაზს უსვამს, მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირებასთან ბრძოლის აუცილებლობაზე. მისი თქმით, ის ტერიტორიები, რომლებიც მან მიმოიხილა მოსახლეობის კლების პირობებში რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ შეიძლება გაუკაცრიელდეს და მისი თავიდან ასაცილებლად საჭიროა შესაბამისი ღონისძიებების გატარება (ზლოტნიკოვი ა. გ. 2014 გვ: 95-101).

კანონმდებლობაში დემოგრაფიულ ასპექტებს ვხვდებით რომის იმპერიის შექმნის პირველ ეტაპზე. „ავგუსტუსის კანონების“ სახელით ცნობილი იმპერატორ ავგუსტუსის მიერ მიღებული (ძვ.წ-ის 63- ახ.წ-ის 14 წწ.) კანონმდებლობა ითვალისწინებდა ქორწინებებისა და მოსახლეობის რაოდენობის ზრდის წახალისებას, დასჯადი იყო ღალატი ქორწინებაში მყოფებთან, გარკვეული პრივილეგიებით სარგებლობდნენ დაქორწინებულები დაუქორწინებულთან შედარებით და სხვა. ძველ ჩინეთშიც დემოგრაფიული პოლიტიკას მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობოდა, რამაც ჩინელების მრავალი თაობის დემოგრაფიული ქცევა განაპირობა. ძველი ჩინეთის მთავარი იდეოლოგი კონფუცი, მორალურ პასუხისმგებლობას აკისრებდა მამაკაცს გამრავლებასთან დაკავშირებით და მის ერთ-ერთ უმთავრეს დანიშნულებად უსახავდა გვარში ერთი ვაჟის

არსებობას. ადრეულ ასაკში მაღალი მოკვდაობიდან გამომდინარე კონფუცის იდეა მაქსიმალურად მაღალ შობადობასთან დაკავშირებით იმპერატორის მთავარ ბრძანებას წარმოადგენდა (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 313-316).

დემოგრაფიული პოლიტიკის ელემენტებს არამხოლოდ ძველი სამყაროს იმპერიათა კანონმდებლობაში ვხვდებით. მისი ელემენტები თითქმის ყველა ეპოქაში გვხვდება, თუმცა თანმიმდევრული და მასშტაბური ხასიათი სოციალური პოლიტიკის ღონისძიებებმა, რომლის ერთ-ერთ მიზანს დემოგრაფიულ პროცესებზე ზეგავლენის მოხდენა წარმოადგენდა, მხოლოდ მე-19 საუკუნის ბოლოდან შეიძინეს. თანამედროვე სისტემა კი 1940 იანი წლების დასაწყისიდან ჩამოყალიბდა (სახვაძე ა. 2005. გვ: 11).

5.2 დემოგრაფიული პოლიტიკის არსი და მისი განხორციელების

მეთოდები

დემოგრაფიული პოლიტიკა არ არის ქვეყნის მიერ განხორციელებული სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკა და არც მხოლოდ მისი ნაწილი. მისი მიზანია დემოგრაფიულ პროცესებზე ზემოქმედება და მოიაზრებს იმ ღონისძიებებს, რომელიც მიმართულია უშუალოდ მოსახლეობის აღწარმოების პროცესზე გავლენის მოსახდენად, რაც შეიძლება იყოს სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის ნაწილიც. დასახელებულ ორ პილიტიკას შორის მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი სწორედაც რომ მიზანია. სოციალურ-ეკონომიკური მიზნად არ ისახავს დემოგრაფიული პროცესების ცვლილებას, თუმცა მის ფარგლებში განხორციელებულმა ღონისძიებებმა შესაძლოა გავლენა მოახდინოს, რის გამოც დემოგრაფიული პოლიტიკა იქცევა ხოლმე მის ნაწილად, მაგრამ ამ უკანასკნელის მიზანი, სწორედ რომ მოსახლეობის აღწარმოებაზე ზემოქმედებაა (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 304).

დემოგრაფიული პოლიტიკა გაიაზრება ორი მნიშვნელობით: ფართო და ვიწრო. დემოგრაფიული პოლიტიკის ფართო გაგებაში იგულისხმება სოციალურ-ეკონომიკური პირობების რეგულირებისკენ მიმართული ღონისძიებათა ერთობლიობა, რომელსაც მოჰყვება გარკვეული სახის დემოგრაფიული შედეგები (ეს ის შემთხვევაა, როდესაც დემოგრაფიული პოლიტიკა სოციალურის შემადგენელი ნაწილია). ვიწრო გაგებაში მოიაზრება ის ქმედებები, რომელთა პირდაპირი მიზანია გავლენა მოახდინოს დემოგრაფიულ მოვლენებზე (სახვაძე ა. 2005. გვ: 12-13).

„დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარება მოითხოვს პარამეტრებისა და მოსახლეობის აღწარმოების იმ ტიპის განსაზღვრას, რომელიც მიჩნეულია ყველაზე სასურველად, ე.ი ოპტიმალურად, პერსპექტივაში“ (კვაშა ა.ი. 1985. გვ:173). მოსახლეობის რაოდენობისა და სტრუქტურის ოპტიმუმის მისაღწევად დემოგრაფიული პოლიტიკა იყენებს შემდეგ მეთოდებს: სოციალურ-ეკონომიკური, სამართლებრივი და აღმზრდელობით-ფსიქოლოგიური. სოციალურ-ეკონომიკურ მეთოდში მოიაზრება ოჯახის ცხოვრების პირობების გაუმჯობესება, მატერიალური დახმარება ერთჯერადად ან პერიოდულად, ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულება, სესხები, კრედიტები, საგადასახადო და საბინაო შეღავათები და სხვა. სამართლებრივი- კანონით ნების მიცემა ან აკრძალვა ისეთი აქტების, რომელიც ეხება აბორტებს, კონტრაცეპტივებს, ქორწინების ასაკს, განქორწინების ნორმებს, მომუშავე დედების დასაქნებასა და შრომის რეჟიმს. და ბოლოს, აღმზრდელობით-ფსიქოლოგიური მეთოდი გულისხმობს მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით რეპროდუქციული ქცევის გარკვეული სტანდარტების პროპაგანდას და სხვა (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 304-305). დემოგრაფიული პოლიტიკის ამოცანიდან გამომდინარე, რომელშიც მოიაზრება ქვეყნის მოსახლეობის ოპტიმალური დემოგრაფიული განვითარება, გამოიყოფა მისი ძირითადი მიმართულებები: შობადობის ოპტიმიზაცია, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდა, ქორწინება და მტკიცე ოჯახი და მოსახლეობის მიგრაციის რაციონალიზაცია. თითოეულ მიმართულებას თავისი სტრატეგიული პროგრამა გააჩნია და იგი ყალიბდება იმის მიხედვით, თუ რას

დემოგრაფიული პრობლემის წინაზე დგას ქვეყანა (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 350).

დემოგრაფიული პოლიტიკის ჩამოყალიბება და მისი განხორციელების კონკრეტული მეთოდების შერჩევა დამოკიდებულია კონკრეტულ ქვეყანაში შექმნილი დემოგრაფიული ვითარების სახელმწიფოებრივ შეფასებაზე, საზოგადოებრივი ჯგუფებისა თუ ცალკეული პიროვნებების მხრიდან პრობლემის გაცნობიერების ხარისხზე. მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება ქვეყანამ გაატაროს აქტიური დემოგრაფიული პოლიტიკა ან საერთოდ მიმდინარე პროცესებზე ზემოქმედების მოხდენაზე უარი თქვას. აქიდან გამომდინარე გამოყოფენ ორ მიმართულებას, პირველი: მემარჯვენე, ლიბერალურ-დემოკრატიული, რომელიც ძირითადი არსი დემოგრაფიულ პროცესებში ჩაურევლობაა; მეორე: მემარცხენე, ცენტრისტული- გულისხმობს დემოგრაფიულ პროცესებზე ზემოქმედებას. სახელმწიფოს „მემარცხენეობის“ თუ „მემარჯვენეობის“ მიუხედავად იგი გარკვეულ წილად მაინც ახდენს გავლენას დემოგრაფიულ პროცესებზე (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 305-306). „მემარცხენეობის“ შემთხვევაში, „დემოგრაფიული პოლიტიკა შეიძლება ეფექტური იყოს თუ მისი მიზნები ემთხვევა საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების საერთო მიმართულებას“ და შეინარჩუნებს მრავალწლიან მდგრადობას (კვაშა ა.ი. 1985. გვ:175).

დემოგრაფიული პოლიტიკის ობიექტია ასევე მიგრაციაც. გამომდინარე იქიდან, რომ ემიგრაცია და იმიგრაცია გავლენას ახდენს ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნობასა და სტრუქტურაზე, მიგრაციული ნაკადების კონტროლი დემოგრაფიული პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. „ანალიტიკური თვალსაზრისით მიგრაციული პოლიტიკა ოთხ კონპონენტად შეიძლება დაიყოს: 1. მიმღები ქვეყნის მიგრაციული პოლიტიკა 2. გამშვები ქვეყნის მიგრაციული პოლიტიკა 3. პოლიტიკური შეთანხმებები მიგრაციაზე საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან 4. ახალი ელემენტები მიგრაციულ პოლიტიკაში“ (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 341-342). მიმღები ქვეყნის მხრიდან

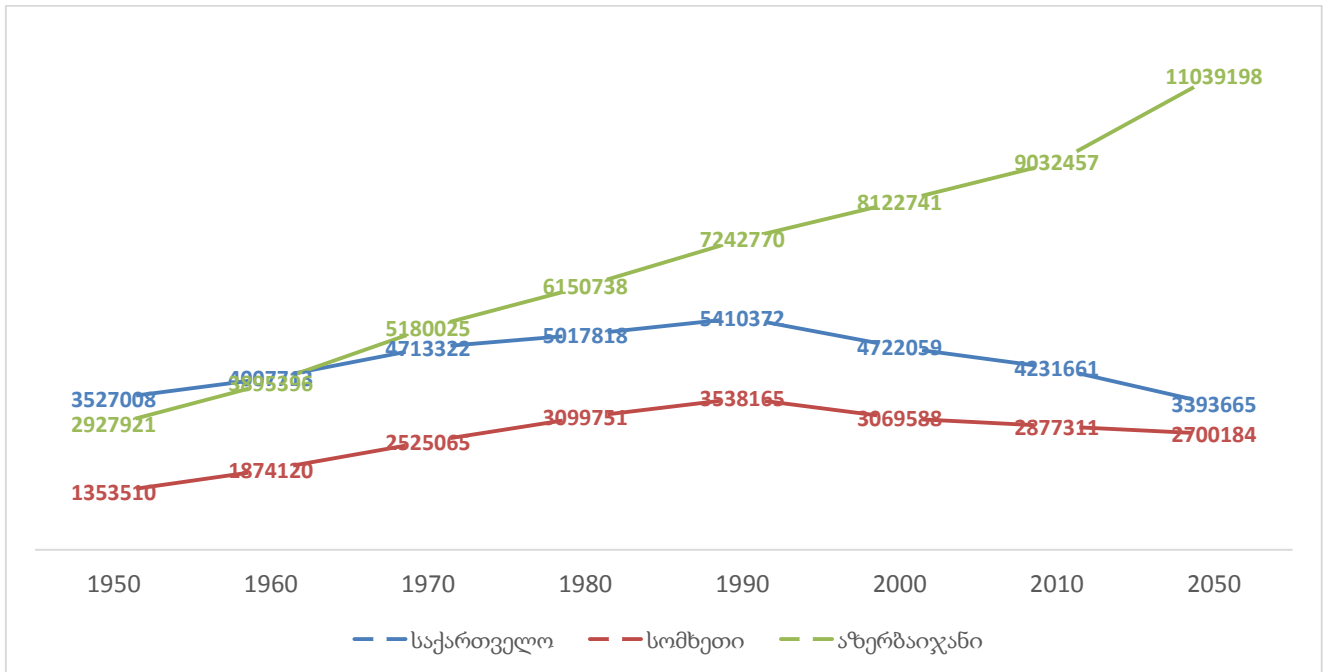
გატარებული პოლიტიკა მიზნად ისახავს გაზრდას, შემცირებას ან არსებულ დონეზე შენარჩუნებას ქვეყანაში შემოსული მიგრანტთა რაოდენობისა. იგივე შეიძლება ვთქვათ ემიგრაციის ქვეყნებზეც, რადგან მიგრაციული ნაკადები გავლენას ახდენენ როგორც იმიგრაციის, ასევე ემიგრაციის ქვეყნების მოსახლეობის რიცხოვნობასა და სტრუქტურაზე. რაც შეეხება საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან პოლიტიკურ შეთანხმებას მიგრაციის საკითხებზე, ისინი დიდი როლს თამაშობენ ცალკეული ქვეყნების მხრიდან სამიგრაციო პოლიტიკის შემუშავებაში, რომლის კარგი მაგალიათია შენგენის ხელშეკრულება. იგი მიმართულია არალეგალური მიგრაციის კონტროლისათვის. წარმოდგენილი და კიდევ სხვა ხელშეკრულებებმა მიგრაციაზე მაინც ვერ უზრუნველყო მიგრაციული ნაკადების კონტროლი, შესაბამისად ქვეყანათა შორის მიგრაციულ ურთიერთობებში გაჩნდა ახალი ელემენტები. განვითარებული ქვეყნის სახელმწიფოები მივიდნენ დასკვნამდე, რომ იმიგრანტთა რიცხოვნობის კონტროლი ვერ მოხდება, თუ არ იქნება გათვალისწინებული გამშვები ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და დადგნენ ახალი გამოწვევის წინაშე. აღნიშნულმა ფაქტმა ახალ ეტაპზე გადაიყვანა ემიგრაციისა და იმიგრაციის ქვეყნებს შორის ურთიერთობები (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 342-348).

6. დემოგრაფიული პოლიტიკა საქართველოში

დემოგრაფიული პრობლემები აღიარებულია თანამედროვე მსოფლიოს წინაშე მდგარ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემად. განვითარებად ქვეყნებში მოსახლეობა სწრაფად იზრდება, განვითარებული სახელმწიფოები კი არასახარბიელო დემოგრაფიული მაჩვენებლებით ხასიათდებიან. აღნიშნული პრობლემა განსაკუთრებით მწვავედ დგას დასავლეთ ევროპაში. მსოფლიო მოსახლეობის საოცარი სისწრაფიდ ზრდის ფონზე, მათი მოსახლეობის შობადობის მაჩვენებლები მცირდება. მსგავსი მდგომარეობაა საქართველოშიც.

საქართველო მოსახლეობის შემცირების შედეგად დემოგრაფიულად პოზიციებს კარგავს კავკასიის რეგიონში. გრაფიკი 1-ის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, 1950 წლისათვის საქართველოს მოსახლეობა მნიშვნელოვნად აღემატებოდა სომხეთისას და ასევე აზერბაიჯანის მოსახლეობას. 10 წელი დასჭირდა აზერბაიჯანს საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობის გასათანაბრებლად და მას შემდეგ აქვს ზრდის დინამიკა. რაც შეეხება სომხეთს და საქართველოს, 1990 წლამდე მათი მოსახლეობის რაოდენობაც იზრდებოდა, თუმცა გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან ფიქსირდება კლების ტენდენცია. აქვე უნდა ავლნიშნოთ, რომ საქართველოსა და სომხეთის მოსახლეობას შორის დიდი რაოდენობრივი სხვაობა მცირდება. გაეროს პროგნოზით, 2050 წლისათვის საქართველოს და სომხეთის მოსახლეობა კიდევ უფრო შემცირდება, რაც შეეხება აზერბაიჯანს, მისი მოსახლეობის რაოდენობა 11 მილიონამდე გაიზრდება. ეს უკანასკნელნი ერთ საუკუნეში მოახერხებენ 8 111 277-ით გაზრდას. საქართველოს მოსახლეობა 1950 წელთან შედარებით დაახლოებით 130 ათასით შემცირდება. სომხეთის მოსახლეობა 1 346 674-ით გაიზრდება გასული საუკუნის 50 წელთან შედარებით, თუმცა მოსახლეობის რაოდენობა კლების ტენდენციით ხასიათდება.

გაეროს მიერ წარმოდგენილი საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა და საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (საქსტატი) მონაცემები ერთმანეთს არ ემთხვევა. გრაფიკს 1-ზე ვხედავთ, რომ ქვეყნის მოსახლეობის რაოდენობამ 2010 წელს შეადგინა 4 231 661, საქსტატის მიხედვით იგივე წელს იყო 3 799 800. 2014 წლის საყოველთაო აღწერების მიხედვით რაოდენობა შემცირდა 3 713 804 კაცამდე (www.geostat.ge). წარმოდგენილი ინფორმაციიდან გამომდინარე საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა უფრო მცირეა გაეროს მიერ წარმოდგენილ რიცხვებთან შედარებით და დიდი ალბათობით პროგნოზებიც მეტად პესიმისტური იქნება. აქიდან გამომდინარე, ვფიქრობ, რომ მეცნიერულ საფუძველზე შექმნილი კონსტრუქციული დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარება აუცილებელია.

გრაფიკი 1: საქართველოს, სომხეთის და აზერბაიჯანის მოსახლეობის რიცხოვნობა (www.esa.un.org).

დემოგრაფიული პოლიტიკის ელემენტები საქართველოში ადრეულ საუკუნეებშიც გვხვდებოდა, თუმცა სისტემური ხასიათის პოლიტიკის გატარების დაწყება საბჭოთა კავშირს უკავშირდება. სტალინის მმართველობის ეპოქაში მნიშვნელოვანი იყო საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ 1944 წლის 8 ივლისს მიღებული აქტი - „ორსული ქალებისათვის, მრავალშვილიანი და მარტოხელა დედებისათვის სახელმწიფო დახმარების გადიდების, დედისა და ბავშვის დაცვის გაძლიერების, „გმირი დედის“ საპატიო წოდების, „სახელოვანი დედის“ ორდენისა და „დედობის მედლის“ დაწესების შესახებ“. აღნიშნული აქტი გახდა შემდეგ სტალინის დემოგრაფიული პოლიტიკის განმსაზღვრელი. იგი მოიცავდა მატერიალურ დახმარების გაზრდას მრავალშვილიანი და მარტოხელა დედებისათვის (გაზრდაში იგულისხმება 1936 წლის 27 ივნისს საბჭოთა კავშირის სახალხო კომისართა მიერ მიღებული დადგენილება, რომლითაც განისაზღვრა მრავალშვილიან დედებისათვის სახელმწიფო დახმარება და ორსული ქალებისათვის დეკრეტული შვებულება), გაიზარდა დეკრეტული შვებულების ხანგრძლივობა 63-დან 77 კალენდარულ დღემდე, საწარმოებს და დაწესებულებებს დაევალოთ დამატებითი

სურსათის მიცემა ორსული და ჩვილ ბავშვიანი დედებისათვის, აეკრძალათ მათი დასაქმება ღამის ცვლის საათებში, სამ და ოთხ შვილიან მშობლების, რომლებსაც ჰქონდათ 400 მანეთზე ნაკლები შემოსავალი, ისინი განთავისუფლდნენ საბავშვო ბაღისა და ბავშვის 50%-ის გადასახადისგან, ხუთი და მეტი შვილის შემთხვევაში თავისუფლდებოდნენ ხელფასი ოდენობის მიუხედავად. დაწესდა გადასახადი დაუქორწინებლობისა და მარტოხელობისათვის. სავალდებულო გახდა ქორწინების რეგისტრაცია და განქორწინების შესახებ განცხადების გამოქვეყნებას ადგილობრივ გაზეთში (განქორწინების განცხადების გაზეთში გამოქვეყნების რეგულაცია გაუქმდა 1965 წელს) (სახვაძე ა. 2004 გვ:101-113).

1944 წელს მიღებული აქტი პირველ რიგში მიმართული იყო მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ დემოგრაფიული ვითარების გასაუმჯობესებლად. სტალინის გარდაცვალების შემდეგაც დემოგრაფია, როგორც მეცნიერების დარგი და დემოგრაფიული პრობლემები, ხელისუფლებისათვის პრიორიტეტი იყო. საბჭოთა ხელისუფლების მხრიდან გატარებულმა ღონისძიებებმა გარკვეულწილად გაამართლა, რისი თქმის საფუძველსაც სტატისტიკური მასალები გვაძლევს. 1950 წლიდან, რა დროიდანაც გაერო გვაწვდის სტატისტიკურ ინფორმაციას, 1990 წლამდე, საბჭოთა კავშირის დაშლამდე შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი) და ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი) შემდეგნაირად გამოიყურება: ცხრილ 1-ზე, როგორც ვხედავთ, შ.ზ.კ და ბმ.ზ.კ 1960-65 წლამდე იზრდება და თავის მაქსიმუმს აღწევს. შემდეგ წლებში შედარებით იკლებს, თუმცა წარმოდგენილი რაოდენობა მაინც მაღალია. 1960-65 წლამდე მაჩვენებლების ინტენსიური მატება მხოლოდ სტალინის დემოგრაფიულ პოლიტიკას ვერ დავაბრალებთ, რადგან ეს არის მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდი და ამ წლებში არამხოლოდ საბჭოთა საქართველოში, არამედ მთელს მშოფლიოში ძალიან მაღალი იყო შობადობა. 1965 წლის შემდეგ მიღებული მაჩვენებლები შესაძლოა იყოს იმ დემოგრაფიული პოლიტიკის შედეგი, რასაც საბჭოთა ხელისუფლება ატარებდა.

წლები								
მაჩვენებლები(%)	1950- 1955	1955- 1960	1960- 1965	1965- 1970	1970- 1975	1975- 1980	1980- 1985	1985- 1990
შ.ზ.კ	22.7	25	24.3	21.2	18.9	18.4	18.7	18.3
ბმ.ზ.კ	7.8	11.7	12.8	11.3	9.8	9.7	9.4	9.1

ცხრილი 1: საქართველოს შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი), ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი) (%) (www.esa.un.org).

საბჭოთა კავშირის დაშლის და საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ გამოცხადების შემდეგ, დემოგრაფიული მაჩვენებლები მნიშვნელოვნად შეიცვალა. ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ და ქვეყნის შიგნით არსებულმა საომარმა მოქმედებებმა დიდი გავლენა მოახდინეს საქართველოს მოსახლეობის დემოგრაფიულ ქცევაზე. პირველ რიგში უნდა ვისაუბროთ მიგრაციაზე. საბჭოთა კავშირი ჩაკეტილი სახელმწიფო იყო და მიგრაციული პროცესები მიმდინარეობდა მხოლოდ მოკავშირე რესპუბლიკებს შორის. სსრკ-ს დაშლის შემდეგ საზღვრები გაიხსნა და საქართველო დატოვა არამხოლოდ ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკების წარმომადგენლებმა და დაუბრუნდნენ სამშობლოს, არამედ საქართველოს მოქალაქეებმაც. მნიშვნელოვნად შემცირდა შობადობა, გაიზარდა სიკვდილიანობა. უარყოფითი მიგრაციის სალდოსა და დაბალი ბუნებრივი მატების შედეგად მოსახლეობის რაოდენობა 1990 წლიდან დღემდე იკლებს.

გასული საუკუნის 90-იან წლების სტატისტიკური ინფორმაცია არ არის ყოველთვის ზუსტი და იგი მოიცავს შეფასებით რიცხვებსაც. ქვეყანაში შექმნილი მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური ვითარებიდან გამომდინარე ვერ ხდებოდა ზუსტი სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვება. საქსტატიც 2014 წლამდე შეფასებით ინფორმაციას აქვეყნებს. 2014 წლიდან ეყრდნობა რეგისტრირებულ მონაცემებს (www.geostat.ge).

საბჭოთა კავშირის დაშლისა და საქართველოში პოლიტიკური სისტემის ცვლილების შემდეგ შეიცვალა დემოგრაფიული პოლიტიკა და დემოგრაფიული პოლიტიკისადმი სახელმწიფოს დამოკიდებულება. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ქვეყანაში იმდენად მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური ვითარება შეიქმნა, ერთიანი დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებისა განხორციელებისათვის საჭირო რესურსები ვერ მოიპოვებნა. 2000-იანი წლების შემდეგ ქვეყანაში დაიწყო საუბარი დემოგრაფიულ პრობლემებზე და მათი გადაჭრის გზების მოძიების აუცილებლობაზე, მაგრამ არც ამ შემთხვევაში გახდა ქართული სახელმწიფოსათვის პრიორიტეტული აღნიშნული საკითხი. დემოგრაფიაზე ზრუნვა მხოლოდ ცალკეული კანონების მიღებით იქნა გამოხატული და ერთიან შედეგზე ორიენტირებული პოლიტიკა არ არსებობდა.

ქართული დემოგრაფიული პოლიტიკისათვის მნიშვნელოვანი ნაბიჯების გადადგმა დაიწყო 2013 წლიდან. 2013 წლის 16 მაისის მთავრობის მიერ იქნა მიღებული N111 დადგენილება - „საყოველთაო ჯანდაცვაზე გადასვლის მიზნით გასატარებელი ზოგიერთ ღონისძიებათა შესახებ“, რომლითაც განისაზღვრა მშობიარობისა და საკეისრო კვეთის დაფინანსება საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ფარგლებში (ლიმიტი 500 ლარი). 2013 წლის 27 სექტემბერს, შრომის კოდექსში დეკრეტული შვებულების შესახებ კანონში მოხდა მნიშვნელოვანი ცვლილება: 1) გაიზარდა შვებულების ხანგრძლივობა 4-დან 6 თვემდე; 2) ანაზღაურებადი შვებულების პერიოდში სახელმწიფოს მხრიდან გასაცემი ფულადი დახმარების ოდენობა განისაზღვრა არაუმეტეს 1000 ლარით. 2014 წლის 1 ივლისს საქართველოს მთავრობის დადგენილებით 6 რეგიონში: რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთი, სამეგრელო ზემო სვანეთი, გურია, კახეთი, იმერეთი, მცხეთა-მთიანეთი, ყოველ მესამე და შემდეგი ბავშვის დაბადების შემთხვევაში განისაზღვრა ფულადი დახმარება ბარში 150 ლარის ოდენობით, მთაში 200 ლარის ოდენობით, მანამ სანამ ბავშვი არ მიაღწევს 2 წელს. იმავე წელს, კანონით აბორტამდე მოსაფიქრებელი ვადა 3-დან 5 დღემდე გაიზარდა (www.matsne.gov.ge).

2016 წელი ქართული დემოგრაფიული პოლიტიკის ისტორიაში უმნიშვნელოვანესია. შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნულ წელს, დამოუკიდებელი საქართველოს არსებობის მანძილზე, პირველად მოხდა არსებული დემოგრაფიული პრობლემის გააზრება, მის გადასაჭრელად მრავალწელზე გათვლილი და ყოვლისმომცველი კონცეფციის შექმნა, რომელიც დამტკიცებული იქნა ქვეყნის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს, პარლამენტის მიერ. 2016 წლის 24 ივნისს პარლამენტის მიერ იქნა მიღებული დადგენილება: „საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფცია“. უსაფრთხოების კონცეფციის მიღებას წინ უსწრებდა 27 მაისს, ასევე პარლამენტის დადგენილება: „საქართველოს მოსახლეობის დაბერების საკითხებზე სახელმწიფო პოლიტიკის კონცეფცია“. ორივე კონცეფცია არის სახელმწიფო მნიშვნელობის დოკუმენტი, რომელიც მიხედვითაც განისაზღვრება ქვეყნის დემოგრაფიული კურსი შემდეგი წლების მანძილზე (www.matsne.gov.ge).

საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის ძირითადი მიზნებია: ა) ქვეყანაში მოსალოდნელი მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირების (დეპოპულაციის) შეჩერება; ბ) საქართველოს მოსახლეობის მიგრაციის რაციონალიზაციით ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდის სტაბილიზაცია; გ) ქვეყნის მოსახლეობის ბოლოდროინდელ და მოსალოდნელ ცვლილებებთან დაკავშირებული გამოწვევების დასაძლევად და შესაძლებლობების გამოსაყენებლად ერთიანი კონცეპტუალური მიდგომის ჩამოყალიბება და ამით ეროვნული უსაფრთხოების სფეროში არსებული და შესაძლო რისკების თავიდან აცილება. საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის პრიორიტეტული სფეროებია: 1. შობადობა, სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა 1.1. მოსახლეობის აღწარმოებისა და შობადობის ზრდა 1.2. პასუხისმგებლობიანი მშობლის ინსტიტუტისა და ბავშვის ადამიანური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობა 1.3. რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურების, ინფორმაციისა და განათლების საყოველთაო ხელმისაწვდომობა 1.4. ოჯახის შექმნის, შობადობის განვითარებისა და ბავშვთა კეთილდღეობის სფეროებზე საქართველოს

მთავრობის სხვადასხვა ღონისძიების გავლენის მუდმივი მონიტორინგი 1.5. შობადობისა და სქესობრივი და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის კვლევის სფეროში განსახორციელებელი ღონისძიებები 2. ავადობა და სიკვდილიანობა 2.1. სარეგისტრაციო ჩანაწერის საფუძველზე ზუსტი, სრული და დროული დემოგრაფიული სტატისტიკური მონაცემების (მათ შორის, გარდაცვალების მიზეზების შესახებ მონაცემების) მომზადება 2.2. ჯანმრთელობის დაცვის ხარისხიანი სერვისების საყოველთაო ხელმისაწვდომობა და ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის მიერ ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში ადამიანების საჭიროებებზე ქმედითი და სამართლიანი რეაგირება 2.3. ადამიანური რესურსების გაძლიერება კარგად მართული, ეფექტიანი და მოტივირებული ჯანმრთელობის დაცვის პერსონალით 2.4. ავადობისა და სიკვდილიანობის კვლევის სფეროში განსახორციელებელი ღონისძიებები 3. მიგრაცია 3.1. რეგიონებში განვითარების ცენტრების შექმნა 3.2. რეგიონებში მდგრადი დასაქმების შესაძლებლობების შექმნა მათი ეკონომიკური განვითარების მხარდასაჭერად 3.3. იძულებით გადაადგილებული პირებისა და ეკომიგრანტებისათვის წარმატებული სოციალურ-ეკონომიკური ინტეგრაციის პირობების შექმნა 3.4. დიასპორისა და საქართველოში დაბრუნებული მიგრანტების ადამიანური კაპიტალის ქვეყნის განვითარების პროცესში გამოყენების ხელშეწყობა 3.5. მიგრაციის სფეროში ჩასატარებელი კვლევები 4. მოსახლეობის სტრუქტურა და მოსახლეობის დაბერება 4.1. შრომის ბაზრების ადეკვატური რეაგირება მოსახლეობის სტრუქტურასა და მოსახლეობის დაბერებაში მიმდინარე ცვლილებებზე 4.2. ყველა ასაკის ადამიანის ჩართულობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და მათი მონაწილეობა საზოგადოების განვითარებაში 4.3. გაუმჯობესებული ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის უზრუნველყოფა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში 4.4. ასაკზე მორგებული ფიზიკური და ფსიქოსოციალური გარემოს უზრუნველყოფა 4.5. შემოსავლების დაცულობისა და სოციალური დაცვის ადეკვატური ზომების უზრუნველყოფა 4.6. მოსახლეობის სტრუქტურისა და მოსახლეობის დაბერების სფეროში ჩასატარებელი კვლევები (www.matsne.gov.ge).

კონცეფციის მიზნების მისაღწევად საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა 2017-2030 წლების დემოგრაფიული უსაფრთხოების სტრატეგია და სტრატეგიის განხორციელების 2017-2020 წლების სამოქმედო გეგმა. საქართველოს მთავრობამ შექმნა მოსახლეობის განვითარების ეროვნული საბჭო, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს კონცეფციაში გაწერილი მიზნების მიღწევა. საბჭოს თავჯდომარე არის საქართველოს პრემიერ მინისტრი. წევრები არიან საქართველოს მინისტრთა კაბინეტი სრული შემადგენლობით; საქართველოს პარლამენტის რეგიონული პოლიტიკისა და თვითმმართველობის კომიტეტის თავმჯდომარე; საქართველოს პარლამენტის დიასპორისა და კავკასიის საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე; საქართველოს პარლამენტის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის კომიტეტის თავმჯდომარე; საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარე; საქართველოს პარლამენტის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის საკითხთა დროებითი კომისიის თავმჯდომარე; აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე; სახელმწიფო რწმუნებულები – გუბერნატორები; შესაბამისი სფეროს ექსპერტები (www.matsne.gov.ge).

საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის მიღებისა და მისი განმახორციელებელი ინსტიტუციური მექანიზმის შექმნის შემდეგ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დემოგრაფიული პრობლემები და დემოგრაფიული პოლიტიკის განხორციელება ქართული სახელმწიფოსათვის პრიორიტეტი გახდა. აღნიშნულზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ 2016 წლიდან დღემდე მიიღებულ იქნა სამთავრობო დადგენილებები, მუშავდება პროექტები, რომლებიც ემსახურებიან შექმნილი დემოგრაფიული ვითარების გაუმჯობესებას.

2017 წლის 4 მაის ცვლილება შევიდა „შვილად აყვანის და მინდობით აღზრდის“ შესახებ კანონში. ცვლილების მიხედვით გამარტივდა შვილად აყვანა. 2015 წლის 16 ივლისს მიღებულ იქნა კანონი „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“,

კონსოლიდირებული (საბოლოო) ვერსია დამტკიცდა 2017 წლის 26 ივლისს. მაღალმთიან რეგიონად განისაზღვრა ჰიფსომეტრიული სიმაღლის მიხედვით ზღვის დონიდან 1500 მეტრზე ან მის ზევით მდებარე დასახლებული ტერიტორია. თუმცა საქართველოს მთავრობა უფლებამოსილია სხვადასხვა კრიტერიუმებით არანაკლებ 800 მეტრ სიმაღლეზე მდებარე დასახლებულ პუნქტსაც მიანიჭოს მაღალმთიანი დასახლების სტატუსი. წარმოდგენილი კანონის თანახმად გათვალისწინებულია სოციალური დახმარებები მაღალმთიან დასახლებაში, საგადასახადო შეღავათები, იქმნება მთის განვითარების ეროვნული საბჭო და მაღალმთიანი დასახლების განვითარების ფონდი (www.matsne.gov.ge). კანონით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება ხელს უწყობს მთის მოსახლეობის ბარში მიგრაციის შეჩერების პროცესს და ამით მაღალმთიან რეგიონებში მოსახლეობის შენარჩუნებას. თანამედროვე საქართველოს პრობლემა არამხოლოდ გარე მიგრაცია, შემცირებული შობადობა და მოსახლეობის დაბერებაა, არამედ შიდა მიგრაციული პროცესებიც. „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ კანონში“ ასევე ვხვდებით უშუალოდ შობადობის წამახალისებელ მუხლებს. მე-4 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად ამ კანონის ამოქმედების შემდეგ დაბადებული პირველი ბავშვისა და მეორე ბავშვისათვის, რომელთა ერთ-ერთი მშობელი არის მაღალმთიან დასახლებაში მუდმივად მცხოვრები პირი, საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული წესით 1 წლის განმავლობაში ყოველთვიური ფულადი დახმარების – არანაკლებ 100 ლარის – მიცემას, ხოლო მესამე ბავშვისა და ყოველი შემდგომი ბავშვისათვის – 2 წლის განმავლობაში ყოველთვიური ფულადი დახმარების – არანაკლებ 200 ლარის – მიცემას (www.matsne.gov.ge).

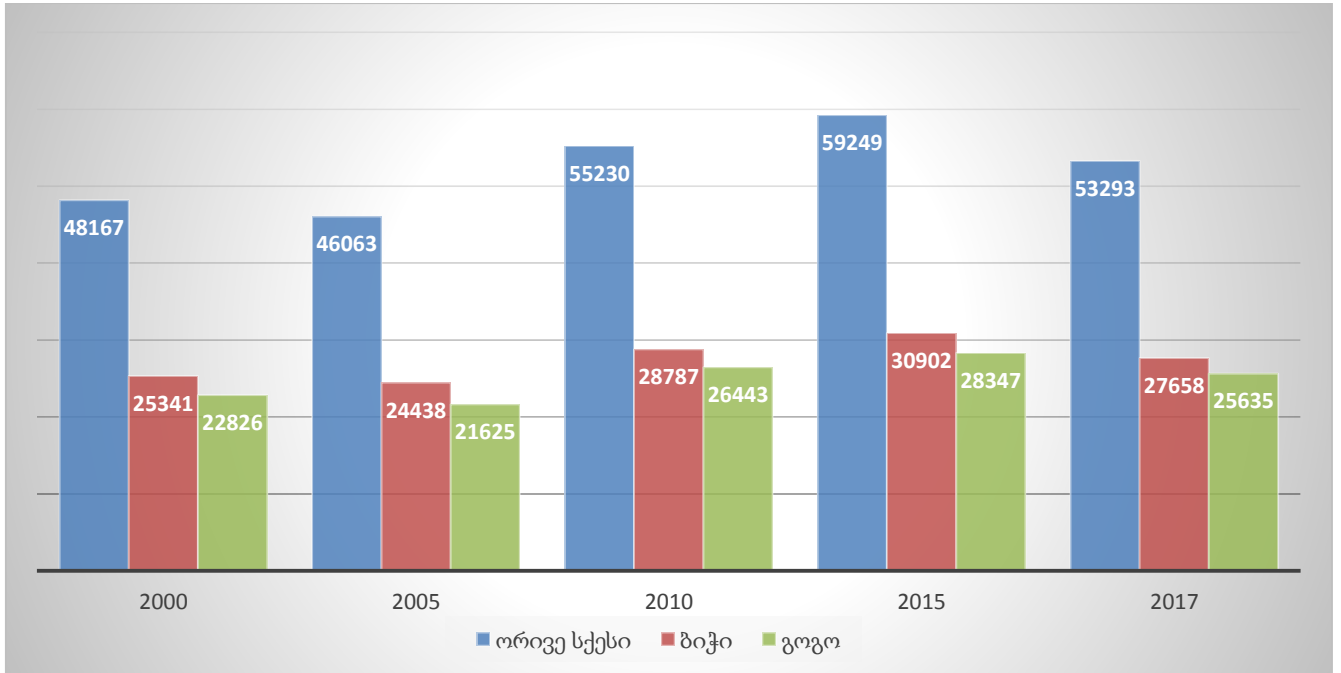
გაეროს მოსახლეობის ფონდის მიერ 2015 წელს ჩატარებული კვლევის „გენდერულ ნიშნით სქესის შერჩევა საქართველოში“ მიხედვით, საქართველოში 1985 წლიდან დაბადებისას სქესთა შორის თანაფარდობა მნიშვნელოვნად დარღვეულია. ნორმად მიჩნეულია 100 დაბადებულ გოგონაზე 105-106 ბიჭი. კვლევის თანახმად 1985 წლიდან საქართველოში დაფიქსირდა დაახლოებით 111, 1997 წელს გაიზარდა 118-მდე, შემდეგ

წლებში იკლბეს, თუმცა კვლავ მაღალი რჩება (<https://georgia.unfpa.org>). დაბადებისას მსგავსი თანაფარდობა არის საფუძველი მოსახლეობის სქესობრივი სტრუქტურის დარღვევისა. ამის საფუძველზე 2017 წელს გამოიცა მთავრობის დადგენილება, რომლის თანახმადაც აიკრძალა სელექციური აბორტები (www.matsne.gov.ge).

ჩამოთვლილი საკანონმდებლო ცვლილებების გარდა კიდევ არსებობს ორი პროექტი. პირველი გულისხმობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილების შეტანას. ცვლილებაში იგულისხმება მრავალშვილიანი მშობლის სტატუსის განსაზღვრა და მრავალშვილიანი მშობლის სოციალური დაცვის უზრუნველყოფის წესის და პირობების განსაზღვრა. ცვლილების თანახმად მრავალშვილიანი მშობელი არის პირი, რომელსაც ჰყავს ოთხი ან მეტი შვილი ან/და ნაშვილები. მეორე პროექტი ეს არის საქართველოს საგადასახადო კოდექსში ცვლილება, რომელიც გულისხმობს მაღალმთიან დასახლებაში მუდმივად მცხოვრებ ერთ- ან ორშვილიან პირს (რომლის კმაყოფაზეა 18 წლამდე ასაკის ერთი ან ორი შვილი) მაღალმთიან დასახლებაში საბიუჯეტო ორგანიზაციიდან კალენდარული წლის განმავლობაში ხელფასის სახით მიღებულ 3000 ლარამდე დასაბეგრ შემოსავალზე გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადის 50%-ით შემცირებას (<http://parliament.ge>).

გასული საუკუნის 90-იან წლებთან შედარებით დადებითად შეიცვალა საქართველოს მოსახლეობის დემოგრაფიული მაჩვენებლები. გრაფიკ 2-ზე როგორც ვხედავთ, მცირედით გაზრდილია შობადობა და დაბადებისას სქესთა შორის სხვაობა შემცირებულია. 2015 წელს, 2000 წელთა შედარებით ცოცხლად დაბადებულთა რაოდენობა გაზრდილია, თუმცა 2017 წელს 2015 წელთან შედარებით 5 956-ით შემცირდა. ზრდის დინამიკა განაპირობა სახელმწიფოს მხრიდან გატარებულმა ღონისძიებებმა, რომლებიც მიმართული იყო შობადობის გაზრდისთვის. 2017 წელს კლება, კი სავარაუდოდ გამოწვეულია 1990-იანი წლების „მცირე თაობით“. 90-იან წლებში დაიბადა გაცილებით ნაკლები ბავშვი წინა წლებთან შედარებით. ეს არის ზუსტად ის თაობა, რომელიც ახლა შედის რეპროდუქციულ

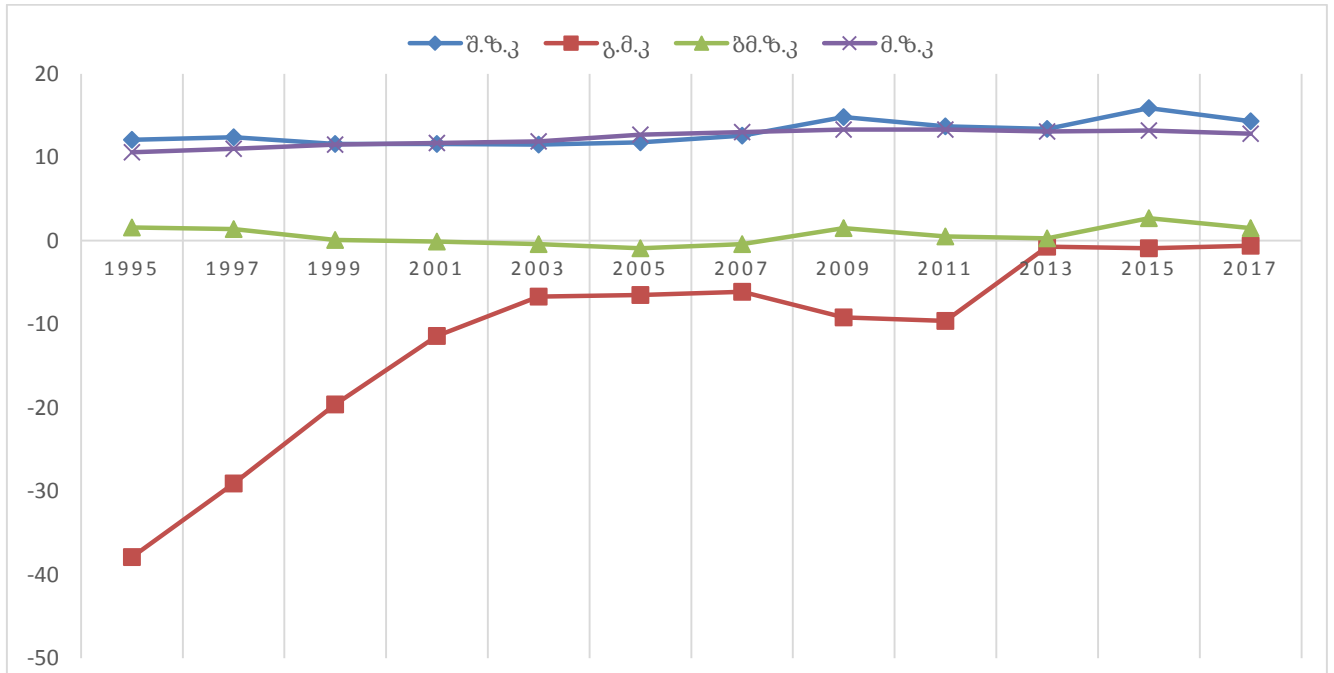
ასაკში. შობადობის წამახალისებელი ღონისძიებების მიუხედავად, შემდეგ წლებშიც უნდა ველოდოთ შობადობის შემცირებას, რადგან მცირე თაობის პირობებში, მისი შემდგომი თაობა კიდევ უფრო ნაკლები იქნება.

გრაფიკი 2: საქართველოში ცოცხლად დაბადებულთა რიცხოვნობა სქესის მიხედვით (www.geostat.ge)

გასულ საუკუნის ბოლო პერიოდთან შედარებით მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი); მ.ზ.კ (მოკვდაობის ზოგადი კოეფიციენტი) და ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი). გრაფიკ 3-დან ირკვევა, რომ 1995 წლიდან 2015 წლამდე შ.ზ.კ გაიზარდა. 1995 თუ ის იყო 10,6‰, 2015 წელს დაფიქსირდა 15,9‰, თუმცა 2017 წელს შემცირდა 3.1 ‰-ით. მ.ზ.კ 1995 წელთან შედარებით 2017 წელს გაზრდილია 2.2‰, შესაბამისად არც ბმ.ზ.კ არ არის ოპტიმალური რაოდენობის. მნიშვნელოვნად დადებითი ტენდენცია აქვს გ.მ.კ-ს (გარე მიგრაციული კოეფიციენტი), - 37,9‰-დან -0,6‰-მდე შემცირდა. 90-იან წლებში მაღალა ემიგრაცია განპირობებული იყო არამხოლოდ ქართული მოსახლეობის გასვლით ქვეყნიდა, არამდე საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ეთნიკურად არაქართველი მოსახლეობის ისტორიულ სამშობლოში

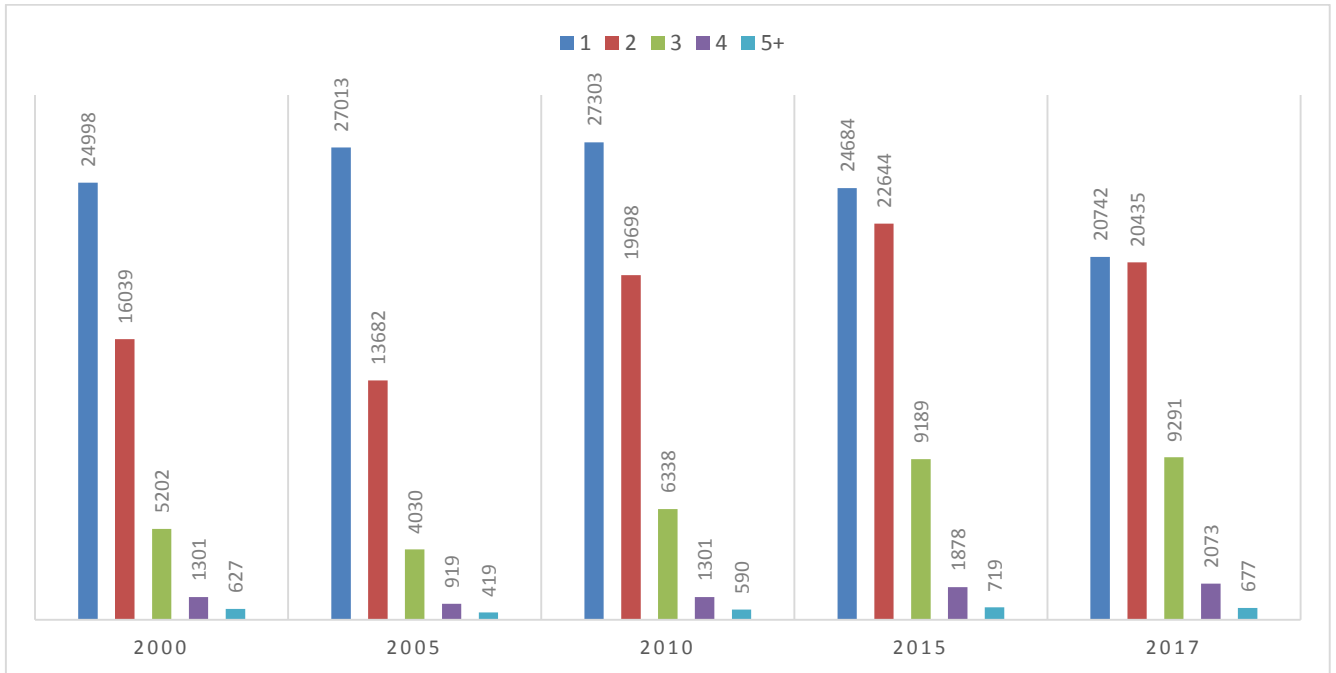
დაბრუნებით. რაც შეეხება თანამედროვე ვითარებას, გ.მ.კ-ს შემცირება განაპირობა ძირითადად აზიური სახელმწიფოებიდან იმიგრანტების რაოდენობის ზრდამ.

გრაფიკი 3: საქართველოს შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი); გ.მ.კ (გარე მიგრაციული კოეფიციენტი); ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი) მ.ზ.კ (მოკვდაობის ზოგადი კოეფიციენტი) (%) (www.geostat.ge).

ქვეყნის მოსახლეობის რაოდენობის გამრავლებისთვის მნიშვნელოვან რიგით მესამე და შემდეგი შვილების რაოდენობის გაზრდა. ამ მხრივ, ბოლო წლებში დადებითი ტენდენცია შეინიშნება. გრაფიკი 4 გვიჩვენებს საქართველოში ცოცხლად დაბადებულთა რიცხოვნობას დაბდადების რიგითობის მიხედვით 2000 წლიდან 2017 წლის ჩათვლით. გრაფიკზე ჩანს, რომ 2000 წელთან შედარებით 2017 წელს რიგით მეორე ბავშვის რაოდენობა გაზრდილია. მნიშვნელოვნად არის გაზრდილი რიგით მესამე ბავშვის რაოდენობა. მცირედი, მაგრამ მატების ტენდენცია აქვს 4 და 5+-ს. აქვე უნდა ავღნიშნოთ, მიუხედავად იმისა, რომ მე-3, მე-4 და 5+ ბავშვების რაოდენობა 2015 წელთან შედარებით 2017 წელს გაზრდილია, შემცირდა პირველი და მეორე ბავშვების რიცხოვნობა. როგორც, ზემოთ ავღნიშნეთ, შობადობის შემცირებას შემდეგ წლებში განაპირობებს 90-იანი წლების მცირე

თაობა, ამიტომ საჭიროა უფრო ეფექტური ღონისძიებების გატარება არსებული ვითარების გასაუმჯობესებლად.

გრაფიკი 4: საქართველოში ცოცხლად დაბადებულთა რიცხოვნობა დაბადების რეგიონობის მიხედვით (www.geostat.ge)

7. „დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“ (2018) - ანალიზი.

ჩემს მიერ ჩატარებული კვლევა „დეკრეტული შვებულების პირობების გავლენა ქალთა რეპროდუქციულ განწყობაზე“ (2018) მიზნად ისახავდა სიღრმისეული ინტერვიუს მეთოდით იმ კონკრეტული ფაქტორების გამოკვლევას, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად ზემოქმედებენ ქალთა გადაწყვეტილებაზე გააჩინონ შემდეგი შვილი. დასაქმებული და უმუშევარი ქალების გამოკვლევით დადგენა, რამდენად ზემოქმედებს არსებული პირობები ქალების გადაწყვეტილება და სხვა ასპექტების გამოყოფა, რომლებიც შვილის გაჩენისათვის დამაბრკოლებლად აღიქმება.

7.1 დეკრეტული შვებულების პირობები, როგორც შობადობის შემაფერხებელი ფაქტორები

სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზმა მომცა შემდეგი დასკვნების გაკეთების საშუალება: არსებული დეკრეტული შვებულების პირობები მეტად მტკივნეული საკითხია იმ ქალებისათვის, ვისაც არ უნარჩუნდებათ ხელფასი დეკრეტული შვებულების პირობებში და ამავდროულად ოჯახს არ აქვს მისთვის სასურველი ეკონომიკური მდგომარეობა. თუ ოჯახის შემოსავლებში დიდი წილი არ მოდის ქალის ხელფასზე, დეკრეტული შვებულების არსებული პირობები ნაკლებად მტკივნეულია. არსებული პირობები იწვევს შემდეგი შვილის გაჩენის გადავადებას დასაქმებულ ქალებში და სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლის შესაძლებლობის შეზღუდვას. არსებული დეკრეტული შვებულების პირობები არ მოქმედებს იმ უმუშევარი ქალების რეპროდუქციულ განწყობაზე, რომლებიც დაქორწინების შემდეგ არ მუშაობდნენ ან მათი ანაზღაურება ოჯახის საერთო შემოსავალში უმნიშვნელოა.

არსებული დეკრეტული შვებულების პირობები, 30 წლის დასაქმებული რესპოდენტისათვის ქალისა და ბავშვის უფლებების შემზღუდავად აღიქმება - „მე ვთვლი, რომ ბავშვი უნდა იზრდებოდეს დედასთან ერთად და დედას სრული უფლებაა მუშაობდეს“. აღნიშნული უფლების შემზღუდავად ის ასახლებს ხელისუფლებას, რადგან სწორედ ხელისუფლება არეგულირებს კანონმდებლობას და მოქმედი შრომის კოდექსით დედასაც და შვილსაც ეზღუდება დასახელებული უფლებები. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ქალი ერთხმად ხაზს უსვამს ბავშვის აღზრდის პროცესში დედის უმნიშვნელოვანეს როლს და შვილთან დიდი დროის გატარების მნიშვნელობას. თუმცა ფინანსები მნიშვნელოვანია ბავშვის ფიზიკური არსებობისათვის. არსებული დეკრეტული შვებულების პირობებში კი, როდესაც ქალს სხვა ალტერნატივა არ რჩება, მშობიარობიდან რამდენიმე კვირაში ან თვეში უბრუნდება სამსახურს, რაც უარყოფითად მოქმედებს, როგორც დედაზე, ასევე ახალშობილზე.

ერთ-ერთი დასაქმებული ქალი, რომელსაც აქვს პერსპექტიული კარიერა და ინტენსიურად მუშაობს პროფესიულ განვითარებაზე, სამსახურიდან დიდი დროით მოწყვეტას აღიქვამს პროფესიული უნარების დაქვეითების მიზეზად. მცირეწლოვანი შვილის ყოლისას იგი მთელ დროსა და ენერჯიას ბავშვს ახმარს და დეკრეტული შვებულების განვამლობაში სრულიად მოწყვეტილია პროფესიულ საქმიანობას. თუმცა ქალი მაინც იხანგრძლივებს დეკრეტულ შვებულებას არასახარბიელო ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე. არასახარბიელო ეკონომიკურ მდგომარეობაში იგულისხმება ძიძის მოვლისათვის საჭირო ფინანსების არ ქონა. ქალი აღნიშნული პრობლემას აწყდება მაშინ, როდესაც ძიძის აყვანის აუცილებლობის წინაშე დგება, რადგან მისი სამსახურში ყოფნის დროს არ ჰყავს ბავშვის აღმზრდელი. თუ დედის ანაზრაურება მცირედით აღემატება ძიძისას, ის არჩევს დეკრეტული შვებულების გახანგრძლივებას 6 თვიდან 1 წლამდე, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული დრო მისი მხრიდან აღიქმება პროფესიული უნარ-ჩვევების რეგრესის პერიოდად.

დეკრეტული შვებულება შეიძლება გახდეს შობადობის შემცირების ერთ-ერთი მიზეზი, რადგან არსებული პირობები იწვევს ეკონომიკურ პრობლემებს. ქალები ფაქტიურად შემოსავლის გარეშე რჩებიან მინიმუმ 6 თვის მანძილზე (1 წელი შეიძლება გახანგრძლივდეს უხელფასობის დრო თუ ქალი დეკრეტული შვებულებით ერთ წლამდე ისარგებლებს) ეს იმ დროს, როდესაც შემდეგი შვილის გაჩენის მთავარ ფაქტორად ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა დასახელდა. 27 წლის დასაქმებული რესპოდენტი: „ვისაც უნდა, რომ ბავშვი ნორმალურ და ღირსეულ პირობებში გაზარდოს იმისთვის მნიშვნელოვანია ეკონომიკური მდგომარეობა“.

გამოკითხული ქალების მხრიდან სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლის მთავარ შემაფერხებელ ფაქტორად დასახელდა ოჯახის არსებული ფინანსური მდგომარეობა. ოჯახის ეკონომიკური პირობები შვილის აღსაზრდელად მნიშვნელოვანია როგორც დასაქმებული, ასევე უმუშევარი ქალებისათვის. სამსახურიდან მიღებული ანაზრაურება იმ

შემთხვევაში არის ნაკლებად მნიშვნელოვანი შვილის გაჩენისათვის, როდესაც ქალს აქვს შემოსავლის სხვა წყაროები. მაგალითად, წლების მანძილზე დანაზოგის სახით, რომელსაც საჭიროებისამებრ ხარჯავს. დეკრეტული შვებულების არსებული პირობები ნაკლები ფინანსური ზარალის მომტანია მეორე სამსახურის ქონის შემთხვევაში, სადაც დედა სარგებლობს უფრო მოქნილი გრაფიკით, მშობიარობის შემდეგაც აქვს შესაძლებლობა შეასრულოს დაკისრებული მოვალეობა სახლიდან გაუსვლელად და შესაბამისად უნარჩუნდება ხელფასი.

მშობლებისგან გაწეული ფინანსური დახმარების „ლეგიტიმურ“ შემოსავლის წყაროდ აღქმა დამოკიდებულია ქალის დამოუკიდებლობის ხარისხზე. დამოუკიდებელი ქალი, რომლის ცხოვრებაში ქმრის გარდა სხვა ადამიანები ნაკლებ როლს თამაშობენ, დედამთილის მიერ გაწეულ დახმარებას არ მიიჩნევს ლეგიტიმურად. იმ პირობებში, როდესაც ბავშვის მშობლები დასაქმებულები არიან და მაინც საჭიროებენ ოჯახის სხვა წევრების მხრიდან მატერიალურ და არამატერიალურ დახმარებას, აღნიშნულის მიზეზად არასამართლიანი შრომის კოდექსის არსებობას ასახელებს. ის მოთხოვნებს სახელმწიფოს უყენებს და მისგან ითხოვს უფრო სამართლიანი შრომის კოდექსის შექმნას, რომელიც მისცემს მას შესაძლებლობას ჰქონდეს ღირსეული სამუშაო პირობები, შესაბამისი ანაზღაურება, დეკრეტული შვებულების უფრო მოქნილი პირობები, რაც მისი ოჯახის ფინანსურ დამოუკიდებლობას განსაზღვრავს.

დეკრეტული შვებულების შედეგად წამოჭრილი შემდეგი პრობლემა არის დედის სამსახურში ყოფნის დროს ადგილი, სად უნდა აღიზარდოს ბავშვი ან ვის მიერ. ეკონომიკური მდგომარეობა ქალს აიძულებს 6 თვის შემდეგ სამსახურში დაბრუნებას, მაგრამ დგება ახალი პრობლემის წინაშე, სად შეიძლება იყოს მისი შვილი ან ვინ უნდა აღზარდოს. თუ მას ჰყავს დამხმარეები, აღნიშნული პრობლემა იხსნება, მაგრამ მსგავსი პიროვნების არ ყოლისას ბავშვის გამზრდელი შეიძლება იყოს მხოლოდ ძიძა. საქართველოში არც კერძო და არც საჯარო სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება

(საბავშვო ბაღი) არ იღებს ექვსი თვის ბავშვს. კერძო საბავშვო ბაღებში მიღება ხდება 1 წლიდან, არის რამდენიმე გამონაკლისი, სადაც 10 თვის ბავშვის გაზრდაზე იღებენ პასუხისმგებლობას, თუმცა გადასახადი სხვებთან შედარებით მაღალია. რაც შეეხება საჯარო სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებს, რეგისტრაცია შესაძლებელია ერთი წლის და ექვსი თვიდან. ძიძა ყველა დედისთვის არ არის ხელმისაწვდომი. ერთ-ერთი რესპოდენტის თქმით მისი და ძიძის ანაზღაურება თანაბარია, ასეთ ვითარებაში ის დეკრეტული შვებულების 1 წლამდე გახანგრძლივებას არჩევს, რაც კიდევ უფრო მეტად კრიტიკულს ხდის ოჯახის ფინანსურ მდგომარეობას. აღნიშნულის გარდა შეიძლება იყოს სხვა პრობლემა, რაც გამოისახება ძიძის აღზრდის მეთოდისადმი უნდობლობაში.

სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებისდმი დამოკიდებულება არის ორგვარი. ერთი, როდესაც ქალს გააზრებული აქვს მისი, როგორც ინსტიტუციონალური აღზრდის მექანიზმის მნიშვნელობა და მეორე - მას აღიქვამს მხოლოდ ბავშვის თავშესაფრად. თუმცა ორივე შემთხვევაში იკვეთება საჯარო ბაღებისადმი უნდობლობა. რესპოდენტების აბსოლუტური უმრავლესობის უნდობლობას საჯარო ბაღებისადმი განაპირობებს ჯგუფში ბავშვების ჭარბი რაოდენობა (30-40 ბავში). გამოკითხული დედების აზრით, აღზრდელები ვერ უმკლავდებიან დიდ ჯგუფებს, საკუთარ მოვალეობებს ვერ ასრულებენ სათანადოდ, რასაც ხშირად მოჰყვება ბავშვების ფიზიკური დაზიანება. თუმცა, ის ქალები, რომლებისათვისაც საბავშვო ბაღი ინსტიტუციონალური აღზრდის მნიშვნელოვანი მექანიზმია, მაინც გამართლებულად მიიჩნევენ შვილების ბაღში მიყვანას. მეორეს მხრივ გამოიკვეთა დედების ისეთი კატეგორია, რომლებიც სკოლამდე შვილების სახლში აღზრდას მიიჩნევენ გამართლებულად. საბავშვო ბაღებს მიმართავენ მხოლოდ მაშინ, როდესაც არ ჰყავთ დამხმარეები ოჯახის წევრების სახით.

7.2 ბავშვების ყოლის სხვა ხელისშემშლელი ფაქტორები

უმუშევარი ქალი აქცენტებს ყოფით პრობლემებზე აკეთებს და ნაკლებად საუბრობს შრომის კოდექსით გათვალისწინებულ უფლებებზე და დეკრეტული შვებულების პირობებზე. ის საუბრობს იმის გათვალისწინებით, თუ რა პრობლემები აწუხებს მას და რა სმენია ახლობლებისგან. 29 წლის უმუშევარი ქალი: „ბევრისგან მსმენია, რომ ორსულობის პროცესი იმდენად რთულია, არ აქვთ სურვილი მისი თავიდან გავლის, განსაკუთრებით თუ ქმრის გარდა სხვა ნათესავებთან ერთად ცხოვრობენ და საცხოვრებელი ფართი არ არის საკმარისი.“ საცხოვრებელი ფართი მნიშვნელობას იძენს რამდენიმე შვილის ყოლის შემთვევაში. ოთახების ის რაოდენობა, რაც საჭიროა ერთი ბავშვისათვის, ვერ იქნება მისადები სამისთვის, თუ ვსაუბრობთ მათთვის ნორმალური გარემოს შექმანაზე. ერთ-ერთი რესპოდენტი აღნიშნავს, რომ მას აქვს მესამე და მეოთხე შვილის ყოლის სურვილი, მაგრამ საცხოვრებელი ფართის სიმცირის გამო არ გეგმავს სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლას.

ბავშვის ყოლის ხელისშემშლელ ფაქტორად ასევე სახელდება საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა. არსებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის პირობებში შეუძლებელია ქალმა დანიშნულების ერთი პუნქტიდან მეორეში გადაიყვანოს შვილი საბავშო ეტლით, რადგან საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ არის ადაპტირებული საბავშო ეტლისათვის. ახალი ადაპტირებული ავტობუსების შემთხვევაში კი საზოგადოებრივი დამოკიდებულება არის არაადეკვატური და ეტლის ავტობუსში აყვანის მიმართ ნეგატიურ დამოკიდებულებას ავლენენ. შესაბამისად მშობელი იძულებულია ისარგებლოს დაქირავებული ავტომობილით ან შეიძინოს იგი, რაც კიდევ უფრო ზრდის შვილის ყოლის ხარჯებს.

7.3 სახელმწიფოს როლი არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების შედეგად გამოწვეული ვითარების შექმნაში და მისი ვალდებულებები ვითარების გასაუმჯობესებლად.

არსებული დეკრეტული შვებულების პირობების შედეგად გამოწვეულ ვითარების შექმნაში რესპოდენტი ქალების უმრავლესობა, დასაქმების სტატუსის მიუხედავად, აბსოლუტურ პასუხისმგებლობას სახელმწიფოს ანიჭებს. გამოწვეულ ვითარებაში იგულისხმება ოჯახების სკეპტიკური დამოკიდებულება სასურველი რაოდენობის ბავშვების ყოლაზე. რთულ ეკონომიკურ პირობებს ემატება აუნაზღაურებელი დეკრეტული შვებულება. დაბალი სამუშაო ხელფასის პირობებში რთულდება მშობლების სამუშაო საათების განმავლობაში ბავშვის გაზრდისთვის საჭირო ადგილის შერჩევა. მათი ხედვით, აღნიშნულს განაპირობებს კაბალური შრომის კოდექსი, რომელსაც სწორედ, რომ სახელმწიფო აყალიბებს. ასევე საუბრობენ დეკრეტული შვებულების მოქმედ პირობებზე და მას გაუმართლებლად მიიჩნევენ საქართველოში შექმნილი დემოგრაფიული კრიზისის ფონზე. მათი აზრით, ქვეყანაში არ ხორციელდება თანმიმდევრული მუშაობა კომპლექსური დემოგრაფიული პოლიტიკის გასატარებლად. ის ერთეული ღონისძიებები, რაც ხორციელდება არ აღიქმება საკმარისად, რაც გადაწყვეტი შედეგების მომტანი შეიძლება გახდეს ქართულ დემოგრაფიულ რეალობაში.

რესპოდენტების ის ნაწილი, რომელიც ავლენს მემარცხენე ორიენტაციას, შვილის ყოლას საზოგადოებრივ საქმედ აღიქვამს. აღნიშნულის საფუძველზე ითხოვენ სახელმწიფოს მხრიდან მეტი დახმარების გაწევას ბავშვების აღზრდაში, რაც გამოიხატება შემდეგში: კანონმდებლობით უნდა განისაზღვროს 6 თვიანი ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულება როგორც საჯარო ასევე კერძო სექტორისათვის და ის არ იქნას მინდობილი დამსაქმებლის კეთილ ნებაზე; საბავშვო ბაღების რაოდენობის გაზრდა და ჯგუფებში ბავშვების რაოდენობის შემცირება; ისეთი საჯარო ბაგა-ბაღების შექმნა, სადაც შესაძლებელი იქნება 6 თვის ბავშვის მიღება და მასზე სათანადო ზრუნვა. და ბოლოს,

კანონმდებლობით დიდი ორგანიზაციების დავალდებულება საკუთარი თანამშრომლებისათვის შექმნან დღის ცენტრები. დღის ცენტრში იგულისხმება სამსახურებთან არსებული საბავშვო ბაღები, სადაც ბავშვებს იღებენ 6 თვიდან. აღნიშნული იდეა ყველა გამოკითხული ქალის მიერ იქნა მხარდაჭერილი. ასეთ შემთხვევაში ქალი ზოგავს დროს და ხარჯებს, რომელიც საჭიროა ბავშვის საბავშვო ბაღში მიყვანისათვის. ბუნებრივი კვების შემთხვევაში შვილი და დედა ერთ შენობაშია და ტერიტორიული სიახლოვით კვების პროცესი მარტივდება, მშობელი იძულებული არ იქნება შვილს შეუწყვიტოს ბუნებრივი კვება და ამით ხელოვნური საკვების ყიდვით გამოწვეული დიდი დანახარჯებს თავიდან აირიდებს. ბუნებრივი კვება ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ მიჩნეულია, როგორც ბავშვის განვითარების საუკეთესო საშუალება. მსგავს გარემოს მშობელი უფრო უსაფრთხო ადგილად თვლის ბავშვისთვის. ბავშვი დღის ცენტრში რჩება მშობლის სამუშაო საათების დასრულებამდე და არა 5 საათამდე, როგორც ეს ხდება საჯარო სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში. დღის ცენტრებზე საუბრისას, ასევე მნიშვნელოვანი კომპონენტია გადასახადის ოდენობა. ევროპული გამოცდილებით ის გაცილებით უფრო ნაკლებია, ვიდრე კერძო საბავშვო ბაღებში.

კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთება აქტიური დედის სახე, რომელიც მოითხოვს სხვა მშობლების გააქტიურებასაც შვილებისათვის უსაფრთხო გარემოს შესაქმნელად და ხარისხიანი განათლების მისაღებად, რაც მათი აზრით, სახელმწიფოს მოვალეობაა და რასაც იგი ვერ ასრულებს. მშობლების გაერთიანება და ერთობლივი ძალებით სახელმწიფოსათვის ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების მოთხოვნა აღიქმება დადებით მოვლენად და არსებული ვითარებიდან გამოსვლის ერთ-ერთ გზად.

საინტერესოა არსებული შრომის ბაზრისადმი დამოკიდებულების გამოვლენა. მის განსაზღვრაზე გავლენას ახდენს დასაქმების სტატუსი. უმუშევარ ქალი არ ინტერესდება შრომის კოდექსით. ქალი, რომელსაც დიდი სამუშაო გამოცდილება არ აქვს და არ იცნობს შრომის კოდექსს, არსებულ შრომის ბაზარს და დასაქმების პირობებს არ მიიჩნევს შვილის

ყოლისათვის შემაფერხებელ ფაქტორად. მთელი ყურადღება კვალიფიკაციაზე, ქალის მონდომებასა და სურვილზე გადააქვს. 24 წლის უმუშევარი ქალი: „თუ არის ისეთი სამსახური, რომელიც შეესაბამება შენს განათლების დონეს და პროფესიულ გამოცდილებას, არ უნდა იყოს არანაირი პრობლემა სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლისა“.

ჩატარებული თვისებრივი კვლევის საფუძველზე შეგვიძლია გამოვიტანოთ ის დასკვნები, რომლებიც ვფიქრობ, გასათვალისწინებელია დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარებისას. კვლევიდან გამოიკვეთა, რომ დასაქმებული ქალის მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს არსებული დეკრეტული შვებულების პირობები, რაშიც მოიაზრება აუნაზღაურებელი დეკრეტული შვებულება, მისი ანაზღაურების დამსაქმებლის კეთილ ნებაზე დამოკიდებულება; ისეთი ბაგა ბაღების არ არსებობა, სადაც შესაძლებელია 6 თვის ჩვილი ბავშვის მიყვანა და დასახელებული ფაქტებით გამოწვეული ეკონომიკური პრობლემები, ეს იმ დროს, როდესაც სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლის მთავარ განმსაზღვრელ ფაქტორად ოჯახის ფინანსური მდგომარეობა სახელდება.

დაუსაქმებელი ქალების შემთხვევაში დეკრეტული შვებულების პირობები ნაკლებად მნიშვნელოვანია. სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლის შემაფერხებელ ფაქტორებად მათი მხრიდან დასახელდა არასაკმარისი საცხოვრებელი ფართის ქონა, ბავშვის ეტლისათვის არაადაპტირებული ქალაქის ინფრასტრუქტურა, დაბალი საშულო ხელფასი, რის გამოც ვერ უმკლავდებიან ბავშვის ყოლით გამოწვეულ ხარჯებს. მათთვის პრობლემა არის ასევე საჯარო საბავშვო ბაღებში არსებული მრავლრიცხოვანი ჯგუფები, რაც საფრთხის შემცველ გარემოს ქმნის მათი შვილებისათვის.

კვლევაში მონაწილე რესპოდენტების მიერ დასახელებული ფაქტები ვფიქრობ, გასათვალისწინებელია დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებისას. ეს არის რეალური შემაფერხებელი ფაქტორები სასურველი რაოდენობის შვილის ყოლისა, რომლებიც დასახელდა დასაქმებული და უმუშევარი ქალების მიერ. წარმოდგენილი

ინფორმაცია მიღებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდით და შესაბამისად ვერ ვისაუბრებთ მის რეპრეზენტატულობაზე.

8. დემოგრაფიული პოლიტიკა ევროპის ქვეყნებში

ევროპის ქვეყნებს დემოგრაფიული პოლიტიკის ჩამოყალიბების და გატარების ყველაზე ხანგრძლივი ისტორია აქვთ, რადგან სწორედ ისინი დადგნენ პირველები დემოგრაფიული პრობლემების წინაშე. უმთავრესად, ეს პრობლემა ეხებოდა შობადობის შემცირებას (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 316). წარმოდგენილი ნაშრომის შემთხვევაში, დასახელებული ევროპის სახელმწიფოები შერჩეული იქნა იმ ლოგიკით, რომ პირველები ისინი დადგნენ დემოგრაფიული პრობლემების წინაშე და ასევე პირველები იყვნენ დემოგრაფიული პოლიტიკის შექმნასა და განხორციელებაში. შერჩეული ქვეყნები მოიცავს, როგორც ჩრდილოეთ, ასევე დასავლეთ და აღმოსავლეთ ევროპას. აღნიშნულს ემატება ის ფაქტიც, რომ წარმოდგენილ ქვეყნების დემოგრაფიულ პოლიტიკაზე ინფორმაცია ვრცელი და ხელმისაწვდომია, რასაც ვერ ვიტყვით ევროპის სხვა სახელმწიფოებზე.

„ნებისმიერი ქვეყნის უსაფრთხოება პირველ რიგში მისი მოსახლეობის არსებობასა და განვითარებასთან დაკავშირებული რისკების შემცირებასა და თავიდან აცილებას გულისხმობს. სწორედ ამიტომ დემოგრაფიული პოლიტიკა განიხილება ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის უმნიშვნელოვანეს კომპონენტად“ (ანთაზე ც. სამეცნიერო ჟურნალი „დემოგრაფია“ N2 2005. გვ:22). აღნიშნული პრინციპიდან გამომდინარე ევროპული სახელმწიფოებისათვის დემოგრაფიულმა პოლიტიკამ პრიორიტეტული მნიშვნელობა შეიძინა. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ თვითონ ცნებას „დემოგრაფიულ პოლიტიკა“ დიდი სიფრთხილით ეკიდებიან დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების დაცვის კონცეფციიდან გამომდინარე (წულაძე გ. სულაბერიძე ა.

2015. გვ: 316) და ამის მიხედვით გამოიკვეთა დემოგრაფიული პოლიტიკის „ვიწრო“ და „ფართო“ განმარტება, რაზეც უკვე ვისაუბრეთ.

8.1 საფრანგეთი

ისტორიული თვალსაზრისით ევროპის ქვეყნებიდან პირველმა დემორაფიული პრობლემა გაიაზრა საფრანგეთმა. შობადობის შემცირების აღმოჩენის შემდეგ დაიწყო საჯარო დებატები მის მოგვარებასთან დაკავშირებით და ეს არის მე-18 საუკუნის მეორე ნახევარი. ევროპის სხვა სახელმწიფოებთან შედარებით 100 წლით ადრე საფრანგეთმა დაიწყო პრონატალისტური პოლიტიკის (შობადობის გაზრდისთვის მიმართული ღონისძიებები (www.globalmillennial.org)) გატარება. ყველაზე აქტიური ჯგუფი, რომელიც დემოგრაფიულ პრობლემატიკაზე საუბრობდა და მისი გადაჭრის გზებს ეძებდა, ეს იყო „ეროვნული კავშირი“, რომელიც 1896 წელს ჩამოაყალიბა ჟაკ ბერტილიონმა. კავშირის წევრები საუბრობდნენ დემოგრაფიის იმ საკითხებზე, რაც შემდეგ „დემოგრაფიული გადასვლის“ თეორიით იქნა ჩამოყალიბებული (Reggiani H. A. 1966 გვ: 730).

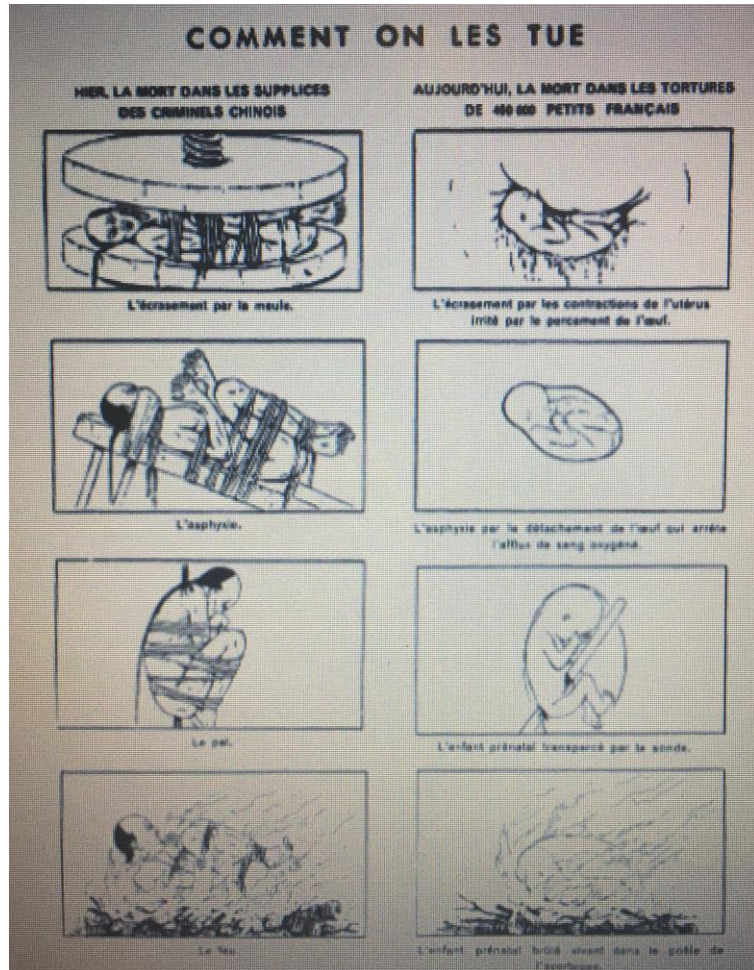
მე-18 საუკუნის მეორე ნახევრიდან მეორე მსოფლიო ომამდე საფრანგეთში არ წყდებოდა დისკუსიები დეპოპულაციასთან (მოსახლეობის შემცირება, კლება (<http://www.nplg.gov.ge>)) დაკავშირებით. საზოგადოება, მეცნიერები, ჟურნალისტები, პოლიტიკოსები, ორ ჯგუფად გაიყვნენ. ერთი მხარე აპროტესტებდა სახელმწიფოს აქტიურ ჩარევას მოსახლეობის გამრავლების პროცესში, მეორენი შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე მოითხოვდნენ აქტიური ღონისძიებების გატარებას. აღნიშნული პერიოდიდან პირველი მსოფლიო ომი იყო, როგორც მილიტარისტული, ასევე დემოგრაფიულ პრობლემატიკაზე დისკუსიებით, ცხელი პერიოდი. „ეროვნულმა კავშირმა“ საზოგადოებას წარუდგინა სტატისტიკური ინფორმაცია ომის დემოგრაფიულ შედეგებთან დაკავშირებით, რომლის მიხედვითაც 2 მილიონი ჯარისკაცი და სამოქალაქო პირი გარდაიცვალა, 3 მილიონზე მეტი დასახიჩრდა და ასობით ათასი ქალი დაქვრივდა. მათი

განცხადებით ომის შემდგომი საფრანგეთის დემოგრაფიული მომავალი ბუნდოვანი იყო (Schneider H. W. 1990 გვ: 117).

„ეროვნული კავშირის“ მიერ გამოქვეყნებულმა სტატისტიკამ გამოიწვია საზოგადოებრივი და დეპუტატების აზრის ცვლილება. შედეგად 1920 წლის 31 ივლისს საფრანგეთის პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომლის თანახმადაც იკრძალებოდა კონტრაცეპტივების პროპაგანდა და აბორტი გახდა არალეგალური. მეორე კანონი მიიღეს 1923 წლის 27 მარტს, რის მიხედვითაც აბორტი გამოცხადდა სისხლის სამართლის დანაშაულად, მაგრამ კანონს ფუნქციონირება დიდი დროით არ გაუგრძელებია (Reggiani H. A. 1966 გვ: 731).

პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ საფრანგეთის მთავრობა მხოლოდ აბორტების აკრძალვით არ შემოიფარგლა. 1928-30 წლებში მიღებული კანონი ატარებდა სოციალურ სახეს და ყველა დაზღვეულ ოჯახს უფარავდა ბავშვის დაბადებით გამოწვეულ ხარჯებს, სპეციალური შეთავაზება იყო დიდი ოჯახებისთვის, იმ დაბალი შემოსავლის მქონეთათვის, რომლებსაც 3 შვილზე მეტი ჰყავდათ. 1939 წლის ოჯახის კოდექსი კი ითვალისწინებდა ქორწინების პირველ ორ წელში გაჩენილ პირველ შვილზე სოლიდურ ფინანსურ დახმარებას (Reggiani H. A. 1966 გვ: 734). წარმოდგენილმა ღონისძიებებმა სასურველი შედეგი ვერ გამოიღო. აღნიშნულს თან ახლდა ახალშობილებში ქალთა რაოდენობის შემცირება. 1921-25 წლებში თუ ყოველ 1000 დაბადებულ ბიჭზე მოდიოდა 950 გოგო, 1935-37 წლისთვის ეს რაოდენობა 870-მდე შემცირდა. 1936 წლის აღწერი თანახმად ფრანგული ოჯახი არ იყო დიდი, ყოველ ას ოჯახს ჰყავდა ყველა ასაკის 180 ბავშვი და ეს ორ ბავშვიანი ოჯახები, საზოგადოების მხოლოდ მეოთხედს წარმოადგენდნენ (Dyer C. 1978). 1936 წლის აღწერის შედეგების გამოქვეყნების შემდეგ საფრანგეთში გააქტიურდა დემოგრაფიული პოლიტიკის ახალი ფორმა - აღმზრდელობით-ფსიქოლოგიური. აღნიშნულში მოიაზრება პრესისი გააქტიურება. გაზეთებში იბეჭდებოდა

აბორტის საწინააღმდეგო პროპაგანდისტული სურათები (სურათი 1) (Reggiani H. A. 1966 გვ: 738).

სურათი 1: აბორტის საწინააღმდეგო სურათი ერთ-ერთ ფრანგულ გაზეთში 1939. (Reggiani H. A. 1966 გვ: 738)

1940 წლის შემდეგ საფრანგეთის დემოგრაფიული პოლიტიკა ნაკლებად აქტიური გახდა, მაგრამ პრონატალისტური ორიენტაცია ქვეყნისთვის კვალვ აქტუალური რჩება. უნდა ავლნიშნით ის ღონისძიებები, რომლებიც მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ტარდება საფრანგეთში, იგი მოიცავს ფულად წახალისებას იმ ქალებისთვის, რომლებიც შვილის აღსაზრდელად სახლში დარჩენა გადაწყვიტეს, დასაქმებული ქალებისათვის

შვებულების სუფსიდირებას, კონტრაქტების გაყიდვის აკრძალვას (კანონი მოქმედებს 1967 წლიდან), 1064 ფრანკზე მეტს უხდის სახელმწიფო წყვილს მესამე შვილზე (საქართველოს ეროვნული ბანკის მიხედვით ფრანგული ფრანკი ქართულ ლარზე გადაცვლის კურსი არ არის დადგენილი (www.nbg.gov.ge). ევროსთან მიმართებაში 1064 ფრანგული ფრანკი შეადგენს 162.206 ევროს (www.the-converter.net), 162.206 ევრო კი 465.70 ლარია 2018 წლის 23 მაისის მდგომარეობით (www.nbg.gov.ge). არსებობს სამშობიარო გრანტები, ასევე მოქმედებს ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულება, პირველ შვილზე იგი მოიცავს 20 კვირას, მეორეზე 40 კვირას, ხოლო მესამე შვილზე უფრო მეტს. საფრანგეთში მშობლებისთვის სარგებლობენ სრული საგადასახადო შეღავათებით მანამ სანამ უმცროსი შვილი არ მიაღწევს 18 წელს, 30% ფასდაკლება აქვთ საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე სამშვილიან ოჯახებს, ექთან დედებს უფლება აქვთ ნახევარგანაკვეთზე იმუშაონ ან ყოველმეორე კვირას დაისვენონ და დრო შვილის აღზრდას დაუთმონ სრული განაკვეთის ანაზღაურების პირობებში (www.geographyas.info).

საფრანგეთის პრონატალისტური დემოგრაფიული პოლიტიკა, რომელიც მე-20 საუკუნის პირველი ნახევრიდან ხორციელდება, წარმატებული აღმოჩნდა, რასაც სტატისტიკური ინფორმაცია ადასტურებს. გაეროს (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია) ინფორმაციით, საფრანგეთის ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი დასავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებთან შედარებით 1960-1965 წლიდან 2010-2015 წლებამდე სტაბილურად მაღალი იყო (ცხრილი 2). ერთადერთი ქვეყანა, რომელსაც მასზე მაღალი ჰქონდა ეს არის ნიდერლანდები, თუმცა ასევე უნდა ავღნიშნოთ 2010-20115 წლის მდგომარეობა, როდესაც საფრანგეთს 1.1‰-ით უფრო მაღალი ბუნებრივი მატება დაუფიქსირდა (‰-მაჩვენებლის გაანგარიშება მოსახლეობის ყოველ 1000 კაცზე (ბორისოვი ვ. ა. 1999. გვ:210)). იგივე გაეროს პროგნოზით ცხრილში მოცემულ ყველა ქვეყანას 2040-2045 წლამდე წარმოდგენილი მაჩვენებელი შეუმცირდება. უარყოფითი მატება ექნება ავსტრიას, ბელგიას, გერმანიას და ნიდერლანდებსაც, ყველაზე მაღალი - შვედეთს 1.4‰, შემდეგ ბრიტანეთს 0.9‰ და საფრანგეთს 0.5‰ (www.esa.un.org). მოცემული რიცხვების

მიხედვით ფრანგული დემოგრაფიული პოლიტიკა, რომელიც მოსახლობის მატების გაზრდისკენ არის მიმართული წარმატებულია, თუმცა პროგნოზს თუ გავითვალისწინებთ, ქვეყანა 21-ე საუკუნეში დადგა ახალი დემოგრაფიული გამოწვევების წინაშე და მოქმედი პოლიტიკაც გადასახედა.

ქვეყნები	წლები								
	1960-1965	1970-1975	1980-1985	1990-1995	2000-2005	2010-2015	2020-2025	2030-2035	2040-2045
შვედეთი	4.8	3	0.3	2.6	0.3	2.5	3.2	1.5	1.4
დიდი ბრიტანეთი	6.5	1.7	1.1	2	1.2	3.4	2.6	1.3	0.9
ავსტრია	6.1	1	-0.3	1	0.2	0	-0.1	-1.7	-2.9
ბელგია	5.1	1.4	0.6	1.4	0.9	1.6	1.4	0.6	-0.2
გერმანია	5.8	-1.1	-1.5	-1.3	-1.5	-2.4	-2.6	-3.6	-4.5
ნიდერლანდები	13.3	7.4	4.1	4.2	3.7	2.3	1.5	0	-1.9
საფრანგეთი	6.8	5.2	3.9	3.4	3.7	3.4	2.2	1.7	0.5

ცხრილი 2: ევროპის ქვეყნებში ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი)(%) (www.esa.un.org)

8.2 შვედეთი

შემდეგი ქვეყანა, რომლის დემოგრაფიულ პოლიტიკასაც განვიხილავ იქნება შვედეთი. შვედეთში პრონატალისტური განწყობები დაფიქსირდა მე-19 საუკუნის ბოლოს, მაგრამ გამოკვეთილი სახელმწიფო დემოგრაფიული კურსი ჩამოყალიბდა მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან. შვედეთის ისტორია საინტერესოა, რადგან სწორედ შვედებს აქვთ ყველაზე მრავალფეროვანი გამოცდილება დემოგრაფიული მაჩვენებლების გაზრდაზე ორიენტირებული სოციალური პოლიტიკისა და სხვა იმ ღონისძიებების გატარებით, რომლებიც ემსახურებიან ქვეყნის პრონატალისტურ დემოგრაფიულ პოლიტიკას. გასული

საუკუნის 90-იან წლებში და 2000-იანების დასაწყისში ბევრი მეცნიერი საუბრობდა შვედური გამოცდილების პოზიტიურობაზე და მსგავსი მიდგომის საჭიროებაზე სხვა ევროპულ სახელმწიფოებში (Gunnar A. 2008 . გვ: 90).

შვედური დემოგრაფიული პოლიტიკის მთავარ ღერძს წარმოადგენს საოჯახო პოლიტიკა. ის ეფუძნება არა მხოლოდ ქალის ორსულობის პერიოდზე ზრუნვას, არამედ გენდერულ თანასწორობას ოჯახში, შრომის ბაზარზე, მშობიარობის შემდეგ ქალთა რეადაპტაციას სამსახურში, კაცების როლის ზრდას ბავშვის აღზრდაში. მათი პროგრამები არის ინდივიდუალური და არა ჯგუფური და ეხმარება წყვილებს გაზარდონ შვილების რაოდენობა სასურველ რიცხვამდე. შვედეთის დემოგრაფიულ პოლიტიკაში დიდი ყურადღება ექცევა დეკრეტულ შვებულებებს. ამ მხრივ არამხოლოდ შვედეთი, არამედ სკანდინავიის სხვა ქვეყნებიც პიონერები იყვნენ დანარჩენ ევროპასთან შედარებით. ორივე მშობლისათვის დეკრეტული შვებულებების სისტემის ჩამოყალიბება დაიწყო 1970-იანი წლებიდან, რათა ადამიანებს ეპოვათ ბალანსი სამსახურსა და ოჯახს შორის, თან ისე, რომ არ დარღვეულიყო გენდერული თანასწორობა. 1974 წელს შვედეთში ამოქმედდა 6 თვიანი ანაზღაურებადი შვებულება ორივე მშობლისთვის, ხოლო 1978 წელს ნორვეგიაში 18 კვირიანი (Meil G. 2013).

სკანდინავიის ქვეყნებშიც დეკრეტული შვებულების განსხვავებული პირობები იყო, რაც ასევე აისახა ქალთა დასაქმებაზე და მათ სამსახურში დაბრუნების ვადებზე. რონსენი და სანსტრომი სწავლობდნენ რა გავლენა ჰქონდა დეკრეტულ შვებულებას სამსახურში დაბრუნებაზე ნორვეგიასა და შვედეთში. ორივე ქვეყანაში ხანგრძლივი იყო შვებულება, მაგრამ ამ მხრივ შვედები უფრო გულუხვები აღმოჩნდნენ. მოცემული ორი ქვეყნიდან, კვლევებმა აჩვენეს, რომ ნორვეგიელი ქალები, მშობიარობის შემდეგ უფრო სწრაფად უბრუნდებოდნენ სამსახურს, ვიდრე შვედები. შვედეთში შვებულების შემდეგ დასაქმების მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად მაღალია ვიდრე ნორვეგიაში. კვლევამ ასევე დაადასტურა,

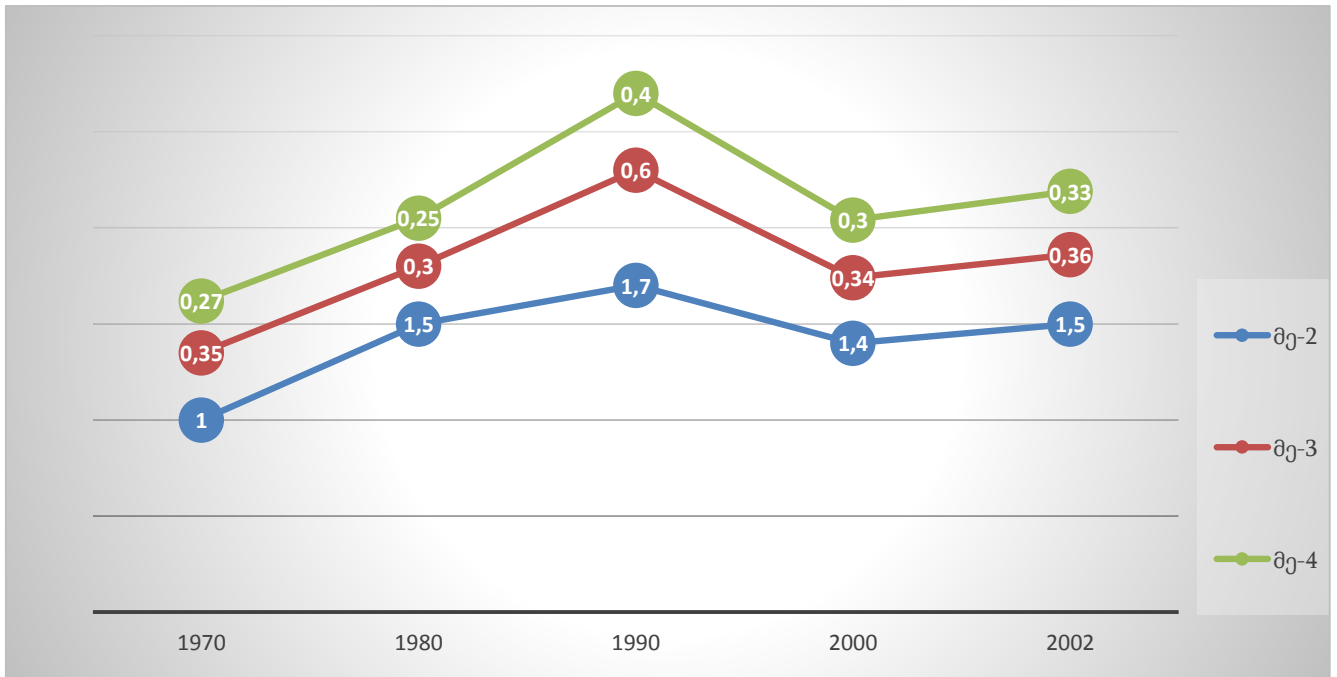
რომ შვედეთში 20%-ით მეტი ქალი იყო დასაქმებული, რომელთაც 3 წლამდე შვილი ჰყავდათ, ვიდრე ნორვეგიაში (Marit R.; Sundstrom M. 1996).

დეკრეტული შვებულების დასრულების შემდეგ, შვედებისათვის, ბავშვის და მშობლის ურთიერთობაც პრიორიტეტულია. დღის ცენტრის იდეა სწორედ მათგან წამოვიდა. დღის ცენტრი ეს არის სამსახურებთან არსებული სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება, სადაც ზრუნავენ ყველა ასაკის ბავშვზე. წარმოდგენილი იდეის განხორციელება დაეხმარა ქალებს დაბრუნებოდნენ კარიერულ განვითარებას და პარალელურად ეზრუნათ შვილებზე. 1978 წლის მონაცემებით 0-6 წლის ბავშვთა დედების 69% დასაქმებული იყო, ხოლო იმ ქალთა რაოდენობა, რომლებსაც ჰყავდათ 0-16 ასაკობრივ ჯგუფში შემავალი შვილები, მათგან 1972 წლისათვის 60% მუშაობდა, 1999 წელს კი 82% (Marit R.; Sundstrom M. 2002 გვ:128-129).

დეკრეტული შვებულების ხელმისაწვდომობა ორივე მშობლისთვის, მოქნილი სამუშაო გრაფიკი და მშობიარობის შემდეგ ქალის სამუშაოდ დაბრუნებაზე ზრუნვა შვედებმა გასულის საუკუნის 70-იანი წლებიდან დაიწყეს. 1974 წელს შვედეთის პარლამენტის მიერ მიღებული კანონის თანახმად 6 თვიანი ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულებით სარგებლობის უფლება მიეცათ კაცებსაც, რითაც გახდა შვედეთი პირველი ქვეყანა, სადაც მსგავსი კანონი მოქმედებდა. 1980 წლიდან კი ქალს შეეძლო დეკრეტული შვებულების იგივე პირობებით სარგებლობა სამსახურში დაბრუნების გარეშე, თუ ის 24 თვის მანძილზე მეორე შვილს გააჩენდა (Marit R.; Sundstrom M. 2002 გვ:124).

შვედეთში აქტიური საოჯახო პოლიტიკის გატარებას 1970-იანი წლებიდან მნიშვნელოვანი შედეგებიც მოჰყვა. ეს პირველ რიგში შეეხო მეორე, მესამე და მეოთხე შვილის რაოდენობას. გრაფიკი 5-ის მიხედვით მეორე შვილის რაოდენობას მზარდი ტენდენცია ჰქონდა 1990 წლამდე, შემდეგ დაიკლო 2000 წელს, მაგრამ 2000-დან 2002-მდე მცირედი ზრდა შეინიშნება. მესამე და მეოთხე შვილზე მოთხოვნა შვედეთში, მეორესთან შედარებით მნიშვნელოვნად ნაკლები იყო. რიგით მესამე და მეოთხე გაჩენილ ბავშვთა

რაოდენობა თითქმის თანაბარია, თუმცა მესამეთა რაოდენობა მცირედით აჭარბებს და ეს ტენდენცია ნარჩუნდება 2002 წლამდე. ისევე როგორც მეორე შვილის შემთხვევაშიც დარჩენილი ორის მაჩვენებელიც თავის პიკს 1990 წელს აღწევს, შემდეგ კლების ტენდენცია და 2002 წელს უმნიშვნელო მატებაა (Andersson G. 2004). წარმოდგენილი გრაფიკის მიხედვით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ შვედეთის საოჯახო პოლიტიკამ გაამართლა. ორიენტაციის აღებამ ანაზღაურებად და მოქნილ გრაფიკიან დეკრეტული შვებულებაზე, შრომის ბაზარზე ქალთა უფლებების გაზრდამ, კაცების მეტად ჩართულობამ შვილების გაზრდაში მეორე, მესამე და მეოთხე ბავშვზე მოთხოვნა გაიზარდა.

გრაფიკი 5: შვედეთში მე-2, მე-3 და მე-4 შვილის გაჩენის დინამიკა (‰) (Andersson G. 2004).

შვედეთში პირველ შვილთა მიმართებაში საინტერესო ტენდენცია ჩამოყალიბდა 1965-დან 1995 წლამდე. პირველ შვილზე საუბრისას მნიშვნელოვანია დედის ასაკის გათვალისწინება. 1965 წლის მდგომარეობით 16-28 წლის ქალებში უფრო მაღალი იყო მოთხოვნა პირველი შვილის გაჩენისა ვიდრე 31-45 ასაკობრივი ჯგუფის წარმომადგენლებში. მათი რაოდენობა გათანაბრდა 1980 წლისთვის, მას შემდეგ კი მკვეთრი ზრდა დაფიქსირდა 31-45 ასაკობრივი ჯგუფისა, ხოლო მკვეთრი კლება 16-28 ასაკობრივ

ჯგუფში. მათ შორის სხვაობის მაქსიმუმი იყო 1995 წელს (Andersson G. 1999. გვ:7). 16-28 წლის ასაკში შვილის გაჩენის მოთხოვნის შემცირება განპირობებულია ქალებისათვის უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომლობით, მათი გააქტიურებით შრომით ბაზარზე, შედეგად, შვილის გაჩენის დროც გადავადდა. 31-45 წლის ასაკის ქალებში პირველი შვილის გაჩენის მოთხოვნის გაზრდა შესაძლოა არის მიზეზი რიგით მესამე და მეოთხე ბავშვების რაოდენობის მნიშვნელოვანი სიმცირისა, რაც საბოლოო ჯამში იწვევს ბუნებრივი მატების დაბალ დონეს.

გასული საუკუნის მეორე ნახევარში, შვედეთში, პირველი შვილის გამჩენ ქალთა ასაკის ზრდას მოჰყვა შობადობის შემცირება, რაც გაეროს მიერ მოწოდებული სტატისტიკური ინფორმაციითაც დასტურდება. გრაფიკი 6-დან ვარკვევთ, რომ 1960-1965 წელთან შედარებით 2000-2005 წლებში შვედეთში შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი 14.8‰-დან 10.8‰-მდე შემცირებული. აღნიშნული დრო ზუსტად ემთხვევა პირველის შვილის გამჩენ ქალთა ასაკობრივი ჯგუფის ცვლილებას. 2000 წლიდან 10 წლის შემდეგ შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი გაიზარდა 1.2‰-ით.

წარმოდგენილი მაჩვენებლით შვედეთს დასავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებთან თუ შევადარებთ, მისი მდგომარეობა შედარებით უფრო ოპტიმალურია. 2000-2005-დან 2010-2015 წლამდე შვედეთში ფიქსირდება შობადობის ზოგადი კოეფიციენტის ყველაზე მაღალი ზრდა. მის გრადა მხოლოდ ბელგიაა 0.3‰-იანი მატებით, სხვას ყველას შემცირება აქვთ.

გრაფიკი 6: ევროპის ქვეყნებში შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი) (%) (www.esa.un.org)

8.3 გერმანია

მე-19 საუკუნის ბოლოს, შობადობის შემცირებამ, გერმანულ საზოგადოებას ყურადღება გაამახვილებინა დემოგრაფიასა და პრონატალისტური დემოგრაფიული პოლიტიკის საჭიროებაზე. პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ პრონატალისტური განწყობები გაძლიერდა. ქვეყანაში ფაშიზმის გამარჯვების შემდეგ ჩნდება დემოგრაფიული კონცეფცია. მთავრობის მიერ წარმოდგენილი დემოგრაფიული პოლიტიკა იყო პრონატალისტური, თუმცა მისი ნაციონალურ-რასისტული ხასიათიდან გამომდინარე, მიზნად ისახავდა მხოლოდ გერმანელების გამრავლებას. „არასრულფასოვან“ გერმანელებს კი ეკრძალებოდათ შვილების გაჩენა. ამის სანაცვლოდ, გერმანულ მამაკაცს შეეძლო

ჰყოლოდა შვილები სხვადასხვა ქალისგან და ცოლისადმი ერთგულება არ იყო სავალდებულო. რეგულაციას ექვემდებარებოდა სხვა ერების გამრავლება. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ დემოკრატიულ გერმანიაში უარი თქვეს ყოველგვარ დემოგრაფიულ პოლიტიკაზე მძიმე წარსული პრაქტიკიდან გამომდინარე (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015. გვ: 319).

საიმიგრაციო რეგულაციებიც დემოგრაფიული პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია. მიუხედავად იმისა, რომ გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ უარი თქვა რაიმე კონკრეტულ დემოგრაფიულ კონცეფციაზე, საინტერესოა ომის შემდგომ მისი საიმიგრაციო პოლიტიკა.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ გაყოფილი გერმანია სამუშაო ძალის მნიშვნელოვანი დეფიციტის წინაშე დადგა. შექმნილი მდგომარეობის გამო ქვეყანამ შეცვალა საიმიგრაციო პოლიტიკა და დაიწყო შრომითი რესურსის მოზიდვა სხვა ქვეყნებიდან (Steinert J. D. 2014 გვ: 10). 1961 წლიდან გერმანიის დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ (აღმოსავლეთ გერმანია) ჩაკეტა საზღვრები დასავლეთში (გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა) მოსახლეობის გადასვლის შესაზღვრად. შრომითი რესურსის შესავსებად კი კარები გაუღო ემიგრანტებს პოლონეთიდან, ჩეხოსლოვაკიიდან, კუბიდან და ვიეტნამიდან (იაშვილი ი. 2017 გვ: 206).

მიგრანტების დიდი ტალღის მიღების შემდეგ 1973 წელს დასავლეთ გერმანიას აღარ ჰქონდა შრომითი რესურსის დეფიციტის პრობლემა. შეიცვალა საიმიგრაციო პოლიტიკა, ემიგრანტების უკან, სამშობლოში გაწვევა, თუმცა ხელისუფლებამ ეს ვერ მოახერხა. 1973-1990 წლებში დაიწყო შეუქცევადი პროცესი, მიგრანტა ოჯახების გაერთიანება. მათი რაოდენობა, შემცირების ნაცვლად, პირიქით-გაიზარდა. გერმანიის გაერთიანების შემდეგ კი ეთნიკური გერმანელები დაუბრუნდნენ სამშობლოს ყოფილი სოციალისტური რესპუბლიკებიდან. 2000 წლიდან ქვეყანა ახალი გამოწვევის წინაშე დადგა. დაფიქსირდა ერის დაბერების მაღალი დონე, რამაც განაპირობა ახალგაზრდა შრომითი რესურსის დეფიციტი. აღნიშნულიდან გამომდინარე გერმანიამ ფართოდ გაუღო კარები ახალგაზრდა

კომპიუტერულ მეცნიერებათა სპესიალისტებს, ინჟინრებს, მათემატიკოსებს და ა.შ. რაც შეეხება უკანასკნელი წლების მოვლენებს, ევროკავშირის ქვეყნებს შორის გერმანიამ მიიღო ყველაზე დიდი რაოდენობით სირიელი ლტოლვილი (იაშვილი ი. 2017 გვ: 206-207).

თანამედროვე მდგომარეობით, გერმანიაში დემოგრაფიული პოლიტიკის მთავარი სამოქმედო გეგმაა საოჯახო პოლიტიკა, რომელიც ფედერალური-ცენტრალური ხელისუფლების მიერ არის მიღებული და მისი პირობები ვრცელდება მთელს ქვეყანაზე და ამასთან, თითოეულ მიწა (გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა შედგება 16 მიწისაგა (www.cia.gov)) თავად ადგეს სამოქმედო გეგმას მისი დემოგრაფიული პრობლემატიკიდან გამომდინარე. ფინანსური დახმარებები და საგადასახადო შეღავათები, ისეთი როგორც არის საგადასახადო სარგებელი ბავშვებისათვის, სტუდენტებისთვის იაფი სესხი და დეკრეტული შვებულების პირობები ორგანიზებულია, როგორც ფედერალურ ასევე მიწების დონეზე (Bujard M. 2011 გვ:59).

2000-იანი წლების დასაწყისში გერმანიაში ყურადღება გაამახვილეს მკვეთრად შემცირებულ შობადობის ზოგად კოეფიციენტზე. 2004 წელს მდგომარეობით გერმანიის შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი იყო 1.34, ამის საპირისპიროდ, შედარებით მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა საფრანგეთსა და შვედეთში, 1.76 და 1.92 (Hoem, J. M. 2005). აღნიშნულს დაემატა ის ფაქტიც, რომ ჩვილბავშვიანი ქალების დასაქმების დონე გერმანიაში ძალიან დაბალია აღმოჩნდა, განსაკუთრებით დასავლეთ ევროპის ქვეყნებთან შედარებით. ქალები, რომლებსაც სამ წლამდე შვილები ყავთ გერმანიაში, მხოლოდ 48% არის დასაქმებული, მაშინ როდესაც, იგივე მაჩვენებელი შვედეთში 77% შეადგენს (OECD 2007).

წარმოდგენილმა სტატისტიკურმა მონაცემებმა დისკუსიები გამოიწვია გერმანულ საზოგადოებაში. ამ საჯარო დისკუსიებში ექსპერტები და პოლიტიკოსები მისაბამ მაგალითად სკანდინავიის ქვეყნებს ასახელებენ, სადაც ჩვილბავშვიან ქალთა დასაქმების მაღალი დონე და ევროპაში ყველაზე მაღალი შობადობის დონე იყო. ამ ემპირიული

ფაქტის გათვალისწინებით, გერმანიაში დებატები დომინირებდა იმ რწმენით, რომ სკანდინავიური ოჯახის პოლიტიკა უზრუნველყოფდა საჯარო სამსახურებში ბავშვთა მოვლის ცენტრების ლიბერალური დეკრეტული შვებულების არსებობას და სწორედ ეს წარმოადგენდა უმთავრეს ფაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფდა ჩვილბავშვიან დედათა დასაქმების და შობადობის მაღალ დონეს. ხანგრძლივი დებატების შემდეგ, გერმანიის პარლამენტმა 2006 წლის სექტემბერში მხარი დაუჭირა სკანდინავიურ მოდელს, რომელიც უნდა ამოქმედებულიყო 2007 წლის იანვრიდან (Spiess C. K.; Wrohlich K. 2008 გვ:576).

2006 წელს დამტკიცებული დეკრეტული შვებულების პირობები სკანდინავიის ქვეყნების მსგავსად, ორიენტირებული იყო გენდერულ თანასწორობაზე. შვებულებით სარგებლობა შეეძლიათ, როგორც ქალებს, ასევე მამაკაცებს. ბავშვის დაბადების შემდეგ მშობლები სახელმწიფოსგან იღებდნენ დახმარებას თავიანთი ხელფასის 67%-ის ოდენობით. ყოველთვიური ანაზღაურება არ აღემატება 1800 ევროს (საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი კურსისი თანახმად 1800 ევრო ეროვნულ ვალუტაში შეადგენს 5 136 ლარს 30.05.2018 წლის მდგომარეობით (www.nbg.gov.ge)). მარტოხელა დედები და მამები ასევე ღებულობენ მატერიალურ დახმარებას 14 თვის განმავლობაში (Bujard M. 2011 გვ:61).

რაც შეეხება გერმანული საოჯახო პოლიტიკის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილს, დღის ცენტრებს, ორად გაყოფილი გერმანიის პირობებში დღის ცენტრები ფუნქციონირებდა დასავლეთ გერმანიაში, თუმცა მათი რაოდენობა არ იყო საკმარისი. 2006 წელს მიღებული კანონის მიხედვით გაიწერა გეგმა, რომლის თანახმადაც დღის ცენტრების რაოდენობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით ყოველწლიურად უნდა გაზრდილიყო (Bujard M. 2011 გვ:63).

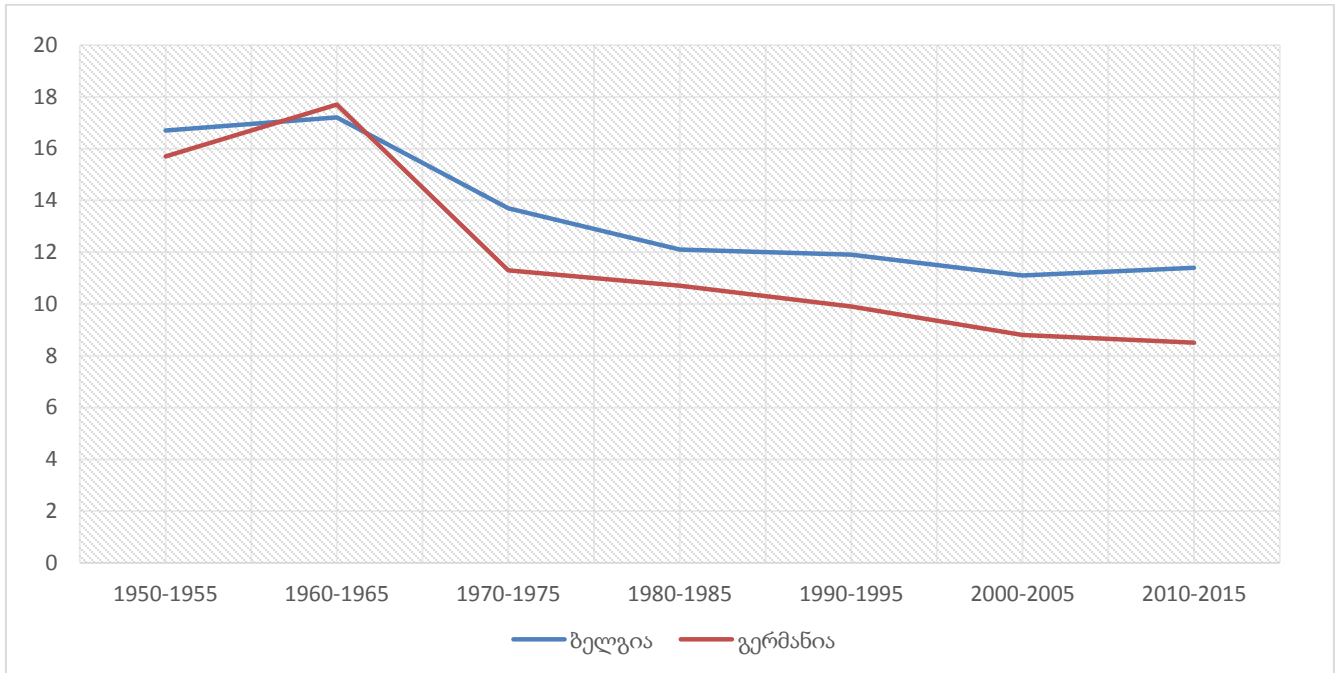
8.4 ბელგია

პრონატალისტური ღონისძიებები ტარდებოდა ბელგიაშიც. მისი დემოგრაფიული პოლიტიკა გერმანიის პოლიტიკის პარალელურად ვითარდებოდა და თითქმის მისი

მსგავსი იყო. მე-20 საუკუნის 20, 30-იან წლებში ორივე ქვეყანამ ერთდოულად შემოიღო მშობლებისათვის საგადასახადო შეღავათები და მატერიალური დახმარება. დეკრეტული შვებულების შესახებ კანონიც თითქმის ერთ წელს (ბელგია-1985; გერმანია-1986) მიიღეს. განსხვავება დაფიქსირდა 2001 წელს, როდესაც ბელგიამ ძირეული ცვლილებები მოახდინა დეკრეტული შვებულების პირობებში, რაც გერმანელებმა 6 წლის დაგვიანებით გააკეთეს (Kluisener S. Neels K. And Kreyenfeld M. 2013. გვ:592-593).

გერმანელებისგან გასხვავებით, ბელგიელები ბავშვებზე ზრუნვას უფრო დიდ ყურადღებას აქცევდნენ და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების ჩამოყალიბება და განვითარება მე-20 საუკუნის ადრეული წლებიდან დაიწყო. 1956 წლისათვის 3-4 წლის ბელგიელი ბავშვების 74% სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში სწავლობდა (Coulon M. 1967). 1970-71 წლისათვის მათი რიცხვი 95% მდე გაიზარდა, ხოლო გერმანიაში მხოლოდ 35% შეადგინა (გერმანიაში იგულისხმება გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა) (Austin R. G. 1973). აღნიშნული ქვეყნების დემოგრაფიულ პოლიტიკებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავება იყო სახელმწიფოს მხრიდან 5 წლამდე ბავშვებზე ზრუნვა. ამით ხელი შეეწყო მშობლებს, აქტიურები დარჩენილიყვნენ შრომით ბაზარზე. ვფიქრობ, მიდგომამ გაამართლა, რადგან გერმანიისა და ბელგიის შობადობის ზოგად კოეფიციენტს თუ დინამიკაში შევადარებთ ვნახავთ, რომ ეს უკანასკნელი, ბელგიაში უფრო მაღალია. გრაფიკის 7-ის მიხედვით 1950-1955 წლიდან გერმანიაში შობადობის ზოგადი კოეფიციენტის მაქსიმუმი დაფიქსირდა 1960-1965 წელს და შეადგინა 17.7‰, თუმცა მას შემდეგ მაჩვენებელი იკლებს და 2010-2015 წელს შემცირდა 8.5‰-მდე. რაც შეეხება ბელგიას, 1960-1965 წლის შემგედ მისი მაჩვენებელიც იკლებს. აქვე უნდა ავღნიშნოთ, რომ ეს პერიოდი არის მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდი და ცნობილია „ბები ბუმის“ სახელით, რადგან ყველა ომის მონაწილე ქვეყანაში დაფიქსირდა შობადობის ძალიან მაღალი დონე. ზოგადი კოეფიციენტი ბელგიაში 60-იანი წლების შემდეგაც განაგრძობს კლებას 2000-2005 წლამდე, 2015-მდე კი 0.3‰ იმატებს. კლებადი ტენდენციის მიუხედავად, იგი მაინც მაღალია გერმანიის მაჩვენებელზე. მათ შორის

სხვაობის მკვეთრი ზრდა 1990-იანი წლებიდან იწყება და მაქსიმუმი- 2.9‰ 2010-2015 წლებში ფიქსირდება (www.esa.un.org).

გრაფიკი 7: ბელგიასა და გერმანიაში (1990-1995 წლამდე იგულისხმება დასავლეთ გერმანია) შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი) (%) (www.esa.un.org)

8.5 პოლონეთი

პოლონეთის რესპუბლიკა დემოგრაფიული პოლიტიკის თვალსაზრისით საინტერესოა, რადგან ის იყო ყოფილი სოციალისტური ბანაკის წევრი და სოციალიზმის როლი დემოგრაფიულ პოლიტიკაში არ არის უცხო მისთვის. 1989 წელს, პოლონეთი, რევოლუციის შემდეგ ჩამოყალიბდა დამოუკიდებელ დემოკრატიულ სახელმწიფოდ (www.britannica.com). შესაბამისად, პოლონეთის დემოგრაფიულ პოლიტიკაში გამოცდილება მნიშვნელოვანი დასკვნების გაკეთების საშუალებას მოგვცემს.

პრონატალისტური დემოგრაფიული პოლიტიკა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში და მათ შორის პოლონეთში ჩამოყალიბდა მე-20 საუკუნის 60-იან წლებში. მანამდე, ხდებოდა

ცალკეული ღონისძიებების გატარება, რომლებიც ძირითადად სოციალური ხასიათის იყო და მოსახლეობის დემოგრაფიულ ქცევაზე გავლენას არ ახდენდა.

1989 წლამდე პოლონეთის დემოგრაფიული პრაქტიკა გულისხმობდა მასტიმულირებელ ღონისძიებებს, მაგრამ ეს ღონისძიებები ურთიერთსაწინააღმდეგო იყო. სოციალიზმის პირობებში პოლონელი ქალები აქტიურად იყვნენ დაკავებულები შრომითი საქმიანობით და არ თმობდნენ დაკავებულ პოზიციებს შვილის გასაჩენად, ასეთ პირობებში დეკრეტული შვებულება იყო ხანმოკლე და არ ნაზღაურდებოდა. ამასთანავე მამაკაცები არ იყვნენ ჩართულნი შვილების აღზრდაში, არ ინაწილებდნენ საოჯახო საქმეებს ქალებთან ერთად (Saxonberg S. Szelewa D. 2007).

1989 წლის პოლიტიკურ-ეკონომიკური ტრანსფორმაციის შემდეგ მიღებული საოჯახო პოლიტიკის რეგულაციების უმრავლესობა სოციალისტური რეჟიმის გადმონაშთი იყო, მაგრამ, ამავდროულად ვითარდებოდა ახალი იდეოლოგიები, რაც ნაკლებად იყო რეალური დემოგრაფიული შედეგების მომტანი. ეკონომიკური ცვლილების შედეგად სოციალური და საოჯახო პოლიტიკებზე პასუხისმგებლობა დაეკისრა ადგილობრივ მთავრობებს, რომლებსაც არ გააჩნდათ რესურსები არსებული ღონისძიებების დასაფინანსებლად და განსაკუთრებით ახლის შესაქმნელად. მოქმედი სისტემა ვერ აკმაყოფილებდა მოსახლეობის მოთხოვნებს. საოჯახო პოლიტიკაში პირველი ცვლილება 1994 წელს მოხდა. ხელისუფლების მიერ განხორციელებული ცვლილებები არ აღმოჩნდა საკმარისი და მათ მიერ შეთავაზებულმა ახალმა პირობებმა ვერ გაუძლო საზოგადოების კრიტიკას. აღნიშნული მდგომარეობა გაგრძელდა 2001 წლამდე. 2001-2002 წლებში ჩატარდა პოლონეთის პირველი დემოგრაფიული კონგრესი, რომლის მიზანიც იყო პოლონეთში დემოგრაფიული ცვლილებების განხილვა. კონგრესში მონაწილეობას იღებდნენ პოლიტიკური ძალები, სამოქალაქო საზოგადოება, კათოლიკური ეკლესია და სხვა რელიგიური კონფესიების წარმომადგენლები. მათი საერთო მოთხოვნა იყო ქმედითი ღონისძიებების გატარება ქვეყანაში შექმნილი კრიტიკული დემოგრაფიული

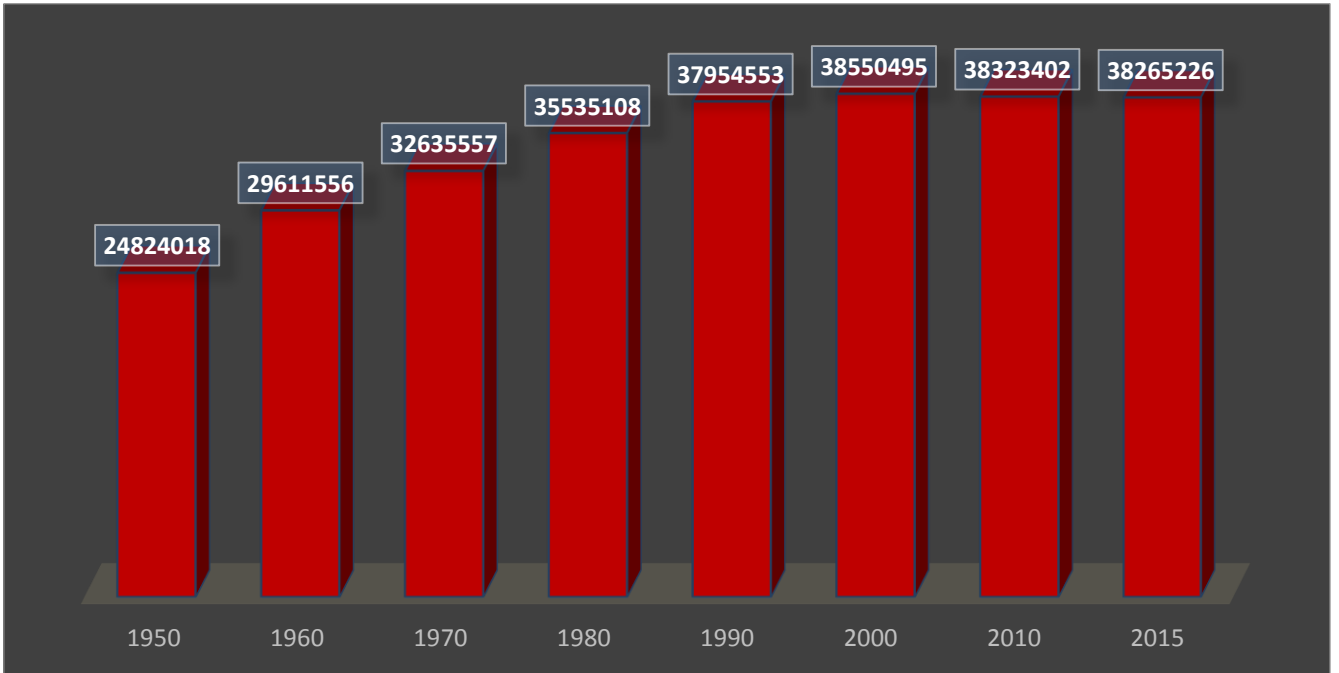
მდგომარეობის გამოსასწორებლად. კონგრესმა შედეგი გამოიღო და 2003 წელს ხელისუფლებამ გამოაცხადა ახალი საჯახო პოლიტიკა, რომელიც მიზნად ისახავდა მშობლების დახმარებას შვილების აღზრდაში. გახანგრძლივდა დეკრეტული შვებულება. იგი ხელმისაწვდომი გახდა მამაკაცებისათვისაც. 2003 წლის შემდეგ დიდი ცვილება მოხდა 2013 წელს. ახალი ცვლილების თანახმად, წყვილს შეუძლია ისარგებლოს ერთობლივად 54 კვირიანი დეკრეტული შვებულებით (www.perfar.eu).

პოლონეთში მოქმედი საოჯახო პოლიტიკა მოიცავს სამ მნიშვნელოვან კომპონენტს. პირველი ეს არის ბავშვზე ზრუნვის უზრუნველყოფა, მეორე - სამშობიარო დაცვა და მესამე - საოჯახო შეღავათები. მოქმედი სისტემა მოიცავს, როგორც საჯარო ასევე კერძო სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების დაფინანსებას ცენტრალური ხელისუფლებისა და ადგილობრივი მთავრობის მიერ. 2009 წლის მდგომარეობით ფინანსდებოდა საბავშვო ბაღების 95% და სკოლამდელი მოსამზადებელი დაწესებულებების 85%. (Płomień, A. 2009). სამშობიარო დაცვა გულისხმობს დეკრეტული შვებულების რეგულაციებს. მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, მიმდინარე დეკრეტული შვებულება მოიცავს 20 კვირას, რომელიც შეიძლება გახანგრძლივდეს 6 დამატებითი კვირით და 100%-იანი ანაზღაურებით და კიდევ 26 კვირამდე 60%-იანი ანაზღაურებით. საერთო ჯამში, მშობლებს უნაზღაურებენ 28 კვირას სრული ანაზღაურებით და კიდევ 26 კვირას ხელფასის 60%-ით. რაც შეეხება ბოლო ნაწილს, იგი მოიცავს საგადასახადო შეღავათებს ოჯახებისათვის (www.perfar.eu).

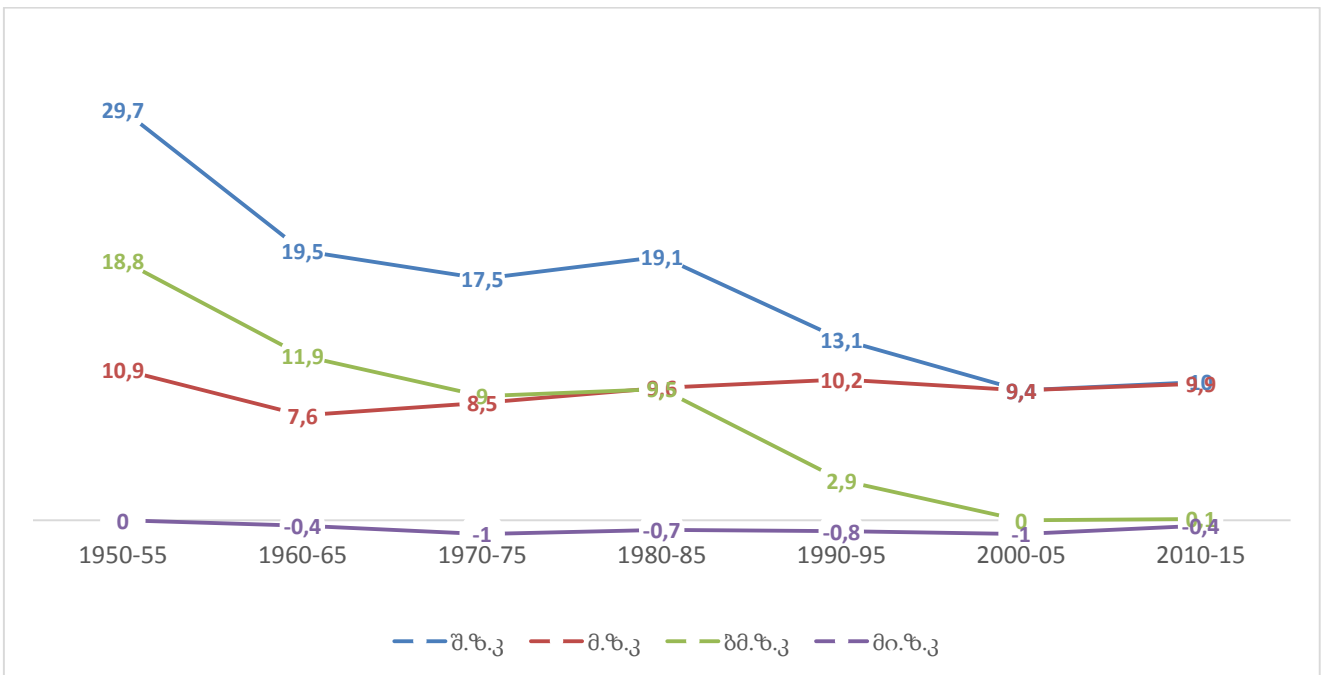
პოლონეთის რესპუბლიკაში მოქმედი დემოგრაფიული პოლიტიკა, როგორც აღმოჩნდა, არ არის ეფექტური. გრაფიკ 8-ზე, როგორც ჩანს, 2000 წლის შემდეგ პოლონეთის მოსახლეობა იკლებს. 1950 წლამდე მოსახლეობის რაოდენობა ხასიათდებოდა ზრდის ტენდენციით. ეს პროცესი გაგრძელდა 2000-მდე, რაც ძალიან საინტერესოა. მიუხედავად ქვეყანაში შექმნილი მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობისა 10 წლის შემდეგ მოსახლეობის რაოდენობა 595 942-ით მეტი იყო. 1950-55 წლის შემდეგ შ.ზ.კ; ბმ.ზ.კ; მი.ზ.კ-

ები იკლებს 1970-75 წლებამდე, 1980-85-მდე მცირედი მატება და კვლავ კლების ტენდენცია 2010-15-მდე, როგორც ეს გრაფიკ 9-ზე ჩანს. რაც შეეხება მ.ზ.კ-ს, ის უფრო არასტაბილურობით ხასიათდება. 1990-95-დან 0.8%-ით შემცირდა. სწორედ ამ შემცირებით შეიძლება აიხსნას 90-იანებში პოლონეთის მოსახლეობის ზრდა. ასევე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ 80-იან წლებში პოლონეთი დატოვა 1 მილიონამდე ადამიანმა, თუმცა მხოლოდ მათი ნაწილის გასვლა აღირიცხა სტატისტიკის მიერ (Okolski M. 1994). უნდა გავითვალისწინოთ ის ფაქტიც, რომ 90-იანებში სიკვდილიანობა შემცირდა სიცოცხლის ხანგრძლივობის გაზრდის შედეგად (Okolski M. 2004/2005) და 2010-2015 წლებში მ.ზ.კ-ის 0,5%-ით მომატება მოსახლეობაში ხანდაზმული ადამიანების დიდი წილით არის განპირობებული.

პოლონეთისა და საქართველოს მოსახლეობების დემოგრაფიული განვითარების ისტორია 1990-იანი წლებიდან თითქმის მსგავსია. პოლონელები შედარებით მეტ ყურადღებას უთმობენ დემოგრაფიულ პრობლემატიკას და დიდი ალბათობით, აღნიშნულის დამსახურებაა გაეროსა და ევროსტატის (ევროპული სტატისტიკური სისტემა) პოზიტიური პროგნოზები, რომლის თანახმადაც პოლონეთის მ.ზ.კ-ს ზრდის ტენდენცია ექნება 2040 წლამდე. ასევე გაიზრდება სიცოცხლის ხანგრძლივობა. გაეროს თანახმად მიგრაციის სალდო 2050 წლამდე ისევ უარყოფით დარჩება, თუმცა სტაბილურად -1 დან 0-მდე, ხოლო ევროსტატის მიხედვით უარყოფითი მაჩვენებელი შენარჩუნდება მხოლოდ 2020 წლამდე, შემდეგ მკვეთრად გაიზრდება 2050-მდე. თუმცა საერთო ჯამში, მოსახლეობის რაოდენობა მცირედით, მაგრამ იკლებს (Matysiak A. Nowok B. 2007).

გრაფიკი 8: პოლონეთის მოსახლეობის რაოდენობა დინამიკაში (www.esa.un.org)

გრაფიკი 9: პოლონეთის შ.ზ.კ (შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი); მ.ზ.კ (მოკვდაობის ზოგადი კოეფიციენტი); ბმ.ზ.კ (ბუნებრივი მატების ზოგადი კოეფიციენტი); მი.ზ.კ (მიგრაციის ზოგადი კოეფიციენტი) (%) (www.esa.un.org)

დასკვნა

დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველოში, XXI საუკუნის დასაწყისში, დემოგრაფიული პროცესების მიმე მდგომარეობით ხასიათდება, რაც გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან დაიწყო. არსებული მდგომარეობა აუცილებელს ხდის გააზრებული დემოგრაფიული პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას, რომლის შემადგენელი ნაწილი უნდა იყოს შრომის კოდექსში ცვლილებების შეტანა და ყურადღების გამახვილება დეკრეტული შვებულების პირობების ჰუმანიზაციაზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოსალოდნელია არსებული შობადობის დონის კლების ტენდენციის შენარჩუნება და დაწყებული დეპოპულაციის (ქვეყნის ან რომელიმე ტერიტორიის მოსახლეობის აბსოლუტური რაოდენობის შემცირება ან მოსახლეობის შეკვეცილი აღწარმოება, რომლის დროსაც მომდევნო თაობების რიცხოვნება ნაკლებია წინაზე (წულაძე გ. სულაბერიძე ა. 2015) მეტად გამწვავება.

თანამედროვე ეტაპზე, საქართველოში, შობადობის შემცირება სხვადასხვა მიზეზებით არის განპირობებული, მათ შორის მნიშვნელოვანია „ბავშვის ყოლის მოთხოვნილების“ ვერ დაკმაყოფილება, რომელსაც დასაქმებულ ქალებში იწვევს არსებული დეკრეტული შვებულების პირობები. დეკრეტული შვებულება შემაფერხებელია, რადგან ქალებს ექმნებათ პირველ რიგში, ფინანსური პრობლემები და შემდეგ დგება ბავშვის აღზრდისათვის საჭირო არასახარბიელო გარემო. აღნიშნული დასაქმებულთათვის არის პრობლემა, რადგან უმუშევარი ქალები არც კი იცნობენ შრომის კოდექს, ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ მასზე და ბავშვის გაჩენის ხელისშემშლელ ფაქტორებად განსხავებული მიზეზები სახელდება.

ქართველების და როგორც დასავლეთ, ასევე აღმოსავლეთ ევროპის ხალხების დემოგრაფიული ქცევა მსგავსია. როგორც საქართველო, ასევე ევროპული სახელმწიფოები დემოგრაფიულ კრიზისში იმყოფებიან მკვეთრად შემცირებული შობადობის შედეგად. უფრო მნიშვნელოვანი მსგავსება იკვეთება აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებთან.

საქართველოს მსგავსად, ისინიც 1990-იან წლებში პოლიტიკური სისტემის ცვლილების შედეგად შექმნისი მძიმე სოციალურ-პოლიტიკური ვითარებით აღმოჩნდნენ მძიმე დემოგრაფიული პრობლემების წინაშე. აღნიშნული პრობლემის მოგვარება ევროპელებმა დაიწყეს საოჯახო პოლიტიკის გატარებით და პირველ რიგში დეკრეტული შვებულების პირობების ჰუმანიზაციით. მიდგომამ გაამართლა, რისი ნათელი მაგალითია სკანდინავიის ქვეყნები, სადაც შობადობის დონე ყველაზე მაღალია ევროპაში (www.esa.un.org) და სადაც დეკრეტული შვებულების ყველაზე ლიბერალური პირობები არსებობს ორივე მშობლისათვის. სკანდინავიური დეკრეტული შვებულების პირობები ევროპული ქვეყნების მიერ პირდაპირ იქნა აღიარებული საუკეთესო მოდელად და შობადობის დონის გაზრდის ერთ-ერთ საშუალებად. სკანდინავიური მოდელი გულისხმობს შობადობის რაოდენობის გაზრდას და ამავდროულად ქალთა დასაქმების მაღალ დონეს. სკანდინავიური მოდელისგან განსხვავებული და დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარების უფრო დიდი გამოცდილება აქვს საფრანგეთს, რომლის დამსახურებითაც ის ახერხებს, რომ დასავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებთან შედარებით მაღალი შობადობა აქვს. რაც შეეხება აღმოსავლეთ ევროპას, რისი მაგალითადაც ნაშრომში მოყვანილია პოლონეთი, დასავლეთთან შედარებით, ნაკლებად არის ორიენტირებული დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარებით და პრობლემის მოგვარებას სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებით აპირებს.

ყოველივე ზემოთ განხილულს მივყავართ დასკვნამდე, რომ დემოგრაფიულ პრობლემებთან ბრძოლის ერთი, უნივერსალური გზა არ არსებობს. საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, საჭიროა მისი სიღრმისეულად შესწავლა და შემდეგ პოლიტიკის შემუშავება. ევროპული მაგალითის გათვალისწინება კი, მოგვცემს შესაძლებლობას, გავანალიზოთ რა შეიძლება იყოს ოპტიმალური საქართველოსთვის და რა ფუჭი მცდელობა. დემოგრაფიული ქცევის შეცვლა მყისიერად არ ხდება. შესაბამისად, ამ საკითხის გადადებამ და უგულვებელყოფამ შესაძლოა გამოუსწორებელ შედეგებამდე მიგვიყვანოს.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ანთაზე ც. (2005). „დემოგრაფიული პოლიტიკა, როგორც ქვეყნის ეროვნული უსაფთხოების კომპონენტი“. სამეცნიერო ჟურნალი „დემოგრაფია“, N 2. თბილისი. გვ:22
- გოგსაძე გ. (2008). „მოსახლეობის გეოგრაფია“. თბილისი. გვ: 24-26.
- იაშვილი ი. (2017). „მიგრაციის სახელმძღვანელო“. პირველი გამოცემა. თბილისი. გვ:130-254
- სახვაძე ა. (2004). „სტალინი და დემოგრაფიული პოლიტიკა საბჭოთა კავშირში“. კომუნისტური ორიენტაციის მეცნიერთა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალი „საქართველოს კომუნისტი“, N 2. თბილისი. გვ: 101-113.
- სახვაძე ა. (2005). „დემოგრაფიული პოლიტიკა როგორც სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის სპეციფიკური მიმართულება“. სამეცნიერო ჟურნალი „დემოგრაფია“, N 2. თბილისი. გვ: 11; 12-13; 15.
- წულაძე გ. სულაბერიძე ა.(2015). „დემოგრაფიის საფუძვლები“. თბილისი. გვ: 181; 304; 305; 306; 313-316; 316; 319; 341; 342; 342-348; 350.
- ბორისოვი ვ. ა. (1999). „დემოგრაფია“. მოსკოვი. გვ: 210
- ზლოტნიკოვი ა. გ. (2014). „დემოგრაფიული იდეები და კონცეფციები“. მინსკი. გვ: 27; 38; 95-101.
- კვაშა ა.ი. (1985). „რა არის დემოგრაფია?“. მოსკოვი გვ: 173; 175.
- Andres Horacio Reggiani (1966). „საფრანგეთის შთამომავლობა: დემოგრაფიის პოლიტიკა, 1919-1945“ / „Procreating France: The Politics of Demography, 1919-1945“. French Historical Studies, Vol. 19, No. 3. Paris. pp: 725-754
- Colin Dyer (1978). „მოსახლეობა და საზოგადოება მეოცე საუკუნის საფრანგეთში“ / „Population and Society in Twentieth-Century France“. New York. pp: 64-83
- C. Katharina Spiess, Katharina Wrohlich (2008). „დეკრეტული შვებულების რეფორმის უპირატესობები გერმანიაში: სკანდინავიურ მოდელზე გადასვლის ღირებულებები და შრომითი ბაზრის შედეგები“ / „The Parental Leave Benefit Reform in Germany: Costs and Labour Market Outcomes of Moving towards the Nordic Model“. Springer Science Business Media B.V.
- Gerardo Meil (2013). „ევროპელი მამაკაცების მიერ დეკრეტული შვებულების გამოყენება და მათი ჩართულობა ბავშვზე ზრუნვასა და საოჯახო საქმეებში“ / „European Men's Use of Parental Leave and Their Involvement in Child Care and Housework“. Journal of Comparative Family Studies, Vol. 44, No. 5, 2013, pp. 557-570

Gilbert R. Austin (1973). „რვა ქვეყანაში ადრეული განათლების მიმოხილვა“ / "A review of early education in eight countries". International Journal of Early Childhood 5(2): 167-172

Gunnar Andersson (1999). „შობადობის ტენდენცია შვედეთში 1961-1997“ / „Childbearing Trends in Sweden 1961-1997“. European Journal of Population / Revue Européenne de Démographie, Vol. 15, No. 1. pp. 1-24

Gunnar Andersson (2004). „დემოგრაფიული ტენდენციები შვედეთში: მშობიარობების და ქორწინებების შესახებ 2002 წელს“ / "Demographic trends in Sweden: An update of childbearing and nuptiality up to 2002." Demographic Research 11(4): 95-110. «www.demographic research.org/Volumes/Voll

Gunnar Andersson (2008). „შვედეთის მაღალი შობადობის მის მოპილიკასთან კავშირის მიმოხილვა“ / "A review of policies and practices related to the 'highest-low' fertility of Sweden". Vienna Yearbook of Population Research, Vol. 6. pp: 89-102

Hoem, J. M. (2005). „რატომ აქვს შვედეთს მაღალი შობადობა?“ / „Why does Sweden have such a high fertility?“ MPIDR Working Paper WP-2005-009, Rostock.

Johannes-Dieter Steinert (2014). „მიგრაცია და საემიგრაციო პოლიტიკა: დასავლეთ გერმანია და უცხოელი სამუშაო ძალის შეკრება, 1945-61“ / „Migration and Migration Policy: West Germany and the Recruitment of Foreign Labour, 1945-61“. Journal of Contemporary History, Vol. 49, No. 1, Special Issue: Migration in Germany's Age of Globalization. pp. 9-27

Marion Coulon (1967). „უახლესი ტენდენციები და განვითარება პირველადი და საშუალო განათლების სფეროში ბელგიაში“ / "Tendances et développements récents dans l'éducation primaire et secondaire en Belgique". International Review of Education 13(3): 285-298

Martin Bujard (2011). „სოჯახო პოლიტიკა და დემოგრაფიული ეფექტები: გერმანიის მაგალითი“ / "Family policy and demographic effects: The case of Germany". Demográfia, 2011. Vol. 54. No. 5. English Edition, 56–78.

Matysiak A. and Nowok B. (2007). „პოლონეთის მოსახლეობის შემთხვევითი პროგნოზი 2005-2050“ / „Stochastic forecast of the population of Poland 2005 – 2050“. Demographic Research, Vol. 17 (Julu - December 2007), pp. 301-338

OECD. (2007). Factbook 2007: Economic, Environmental and Social Statistics. Paris: OECD. (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] 2007).

Okolski M. (1994). „საერთაშორისო მიგრაცია პოლონეთის 1980-1989 წლებში“ / „International Migration in Poland in 1980-1989. Outline of Problems“. Studia Demograficzne, 117, no. 3: 3-59.

Okolski M. (2004/2005). “დემოგრაფიული პროცესები პოლონეთში მიმდინარე და გარდამავალ პერიოდში” / “*Demographic Processes before and during the Ongoing Transition in Poland*”. International Journal of Sociology, Vol. 34, No. 4, Social Change in Poland (Part II)

Plomień, A. (2009). „კეთილდღეობის სახელმწიფო, გენდერი, სამუშაოს და ოჯახის შეთავსება პოლონეთში: პოლიტიკის განვითარება და პრაქტიკა ევროკავშირის ახალ წევრ ქვეყნებში” / „*Welfare State, Gender, and Reconciliation of Work and Family in Poland: Policy Developments and Practice in a New EU Member*“. Social Policy and Administration 43 (2): 136-151.

Ronsen Marit, and Marianne Sundstrom (1996). „დედათა დასაქმება სკანდინავიაში: მშობიარობის შემდეგ ქალთა დასაქმების შედარება ნორვეგიასა და შვედეთში” / “*Maternal Employment in Scandinavia: A Comparison of After-Birth Employment Activity of Norwegian and Swedish Women*”. Journal of Population Economics, IX (1996), 267-285.

Ronsen Marit, and Marianne Sundstrom (2002). „საოჯახო პოლიტიკა და მშობიარობის შემდეგ დასაქმება ახალი დედებისათვის: ფინეთის, ნორვეგიისა და შვედეთის შედარება” / “*Family Policy and After-Birth Employment among New Mothers: A Comparison of Finland, Norway and Sweden*”. European Journal of Population / Revue Européenne de Démographie, Vol. 18, No. 2. pp. 121-152

Saxonberg S. and Szelewa D. (2007). „კომუნისტური მემკვიდრეობა გრძელვადიანი მემკვიდრეობა? საოჯახო პოლიტიკის განვითარება პოლონეთსა და ჩეხეთის რესპუბლიკაში” / „*The Continuing Legacy of the Communist Legacy? The development of family policies in Poland and the Czech Republic*“. Social Politics 14 (3): 351-379

Sebastian Klüsener, Karel Neels and Michaela Kreyenfeld (2013). „საოჯახო პოლიტიკა და დასავლეთ ევროპის დაყოფა შობადობის მიხედვით: შთაბეჭდილებები ბელგიის ბუნებრივი ექსპერიმენტიდან” / „*Family Policies and the Western European Fertility Divide: Insights from a Natural Experiment in Belgium*“. Population and Development Review, Vol. 39, No. 4. pp. 587-610

William H. Schneider (1990). “ხარისხი და რაოდენობა: ბიოლოგიური რეგენერაციის კვლევა მეოცე საუკუნის საფრანგეთში” / “*Quality and Quantity: The Quest for Biological Regeneration in Twentieth Century France*”. Cambridge. pp: 117-45

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია: www.esa.un.org (2018)

გაეროს მოსახლეობის ფონდი საქართველოში: <https://georgia.unfpa.org> (2018)

ვალუტის კონვერტორი: www.the-converter.net (2018)

საქართველოს ეროვნული ბანკი: www.nbg.gov.ge (2018)

საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე: www.mastne.gov.ge (2018)

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური: www.geostat.ge (2018)

საქართველოს პარლამენტი: <http://parliament.ge> (2018)

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა - უცხო სიტყვათა ლექსიკონი: <http://www.nplg.gov.ge> (2018)

სოციალური მომსახურების სააგენტო: <http://www.ssa.gov.ge> (2018)

CIA World Factbook: www.cia.gov (2018)

Encyclopaedia Britannica: www.britannica.com (2018)

Geography AS Notes - Alex Jackson „*France, a Pro Natalist Country*“: www.geographyas.info (2018)

Population Europe Resource Finder and Archive - Anna Rybinska (2014) “*Family Policies: Poland*”: www.perfar.eu www.geographyas.info (2018)

The Global Millennial: www.globalmillennial.org (2018)

დაწარმო

დაწარმო #1

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Monika Gabelaia

Demographic Policy in European Countries and Georgia: Comparative
Analysis

Demography and geography of the population

Master's thesis is done for the degrees of demography and geography of the
population

Vazha Lortkipanidze, Professor, Head of Graduate Program Degree demography
and geography of the population

Tbilisi 2018